

Реджи Кели

ЕТО, ИДЕ

О Д О Л А М
ИЗДАТЕЛСТВО
A D U L L A M

ЗА ПОЛЗАТА ОТ ЕСХАТОЛОГИЯТА

Братя, нуждаем се от учители, които да са и про-роци – не само в това, което учат, но и в това, което „виждат“¹. Защото едно е да отговаряме на всякакви противоположни нам мнения и възражения в стил „каквото повикало, такова се обадило“ – т.е. с аргументи и контрааргументи от Писанията – и съвсем друго е да изграждаме позиция, която последователно да съгласува и обхваща цялото Писание. Това, което наистина се старая да разбера е защо от нас се изисква и въобще *дали* се изисква да изграждаме подобна позиция? Длъжни ли сме да отговаряме, дори когато можем да отговорим? За какво? Отговорът е, че трябва да сме готови да отговорим на всеки, който ни попита „каква е надеждата ни“.

Не е достатъчно да знаем в какво даден възглед е погрешен. Трябва да знаем и защо въобще той съществува, с какво тази заблуда е опасна, до какво води тя или в какво точно ни ограбва. Дали е просто безобидна грешка на тълкуването или в нея прозира някакво предразположение на сърцето? Едно е сигурно – за Павел ересите не само че са били нещо обичайно, той ги е смятал за НУЖНИ – за да бъде изпитана Църквата и да „се излявят одобрените“. Тук мнозина ще възразят и ще кажат, че едва ли можем въобще да обявим нечии есхатологични схващания за толкова погрешни, че да ги обявим за ерес. И това е вярно, не всяка „неволна грешка“ означава ерес или сериозна заблуда.

Във всеки случай, подобни грешки са много повече от безобидни духовни упражнения, тъй като залогът е голям и се състои в това как приемаме или

¹ <http://the.mysteryofisrael.org/2013/09/28/why-is-eschatology-important/>

отхвърляме истината. Много от тези неща обаче, макар и да е възможно да бъдат категорично защитени, често са несъмнено трудни за разбиране и до известна степен забулени в някаква заложена от Бога тайнственост. Затова и четем, че „е слава за Бога да забулва нещата, а е слава за царете да ги разбулват“. Очевидно Бог ни предизвиква да разбулим някаква тайна без да се осланяме на каквито и да е свои способности, а единствено на милостта на Духа, който да ни съ-пътства и *на*-пътства във всяко нещо. Какво е значението на всичко това? Какво ще ни струва, ако се отнесем небрежно или поемем по погрешна пътека, когато нещата опират до разбулването на Божиите тайни? В крайна сметка всичко опира до това доколко е важно за нас да бъдем „научени от Бога“ не просто в някои неща, а във „всяко нещо“? Разчитаме ли на себе си, на специалисти и експерти или разчитаме на Светия Дух, при положение че само по незаслужена милост от Бога можем да бъдем „упътени към всяка истина“ и да разберем „идните неща“?

Ако единствено важно е, да живееш като благочестив християнин и да вярваш в непорочното зачатие, кръста, възкресението и буквалното завръщане на Исус, то защо се тормозим с есхатологични дреболии? Нима без друго няма всичко да се нареди, когато Бог поправи есхатологичните ни виждания било на небето, било на земята, било чрез някое събитие, което ще коригира есхатологичните ни предпочитания, които така или иначе нямат пряка връзка с личното ни спасение? Пък и, при положение че есхатологията предразполага към толкова разногласия и изисква толкова усилия и време, не е ли по-добре да се съсредоточим върху други, по-важни начинания? Истинската клопка в такъв случай не се ли крие именно в това да се изгубим в един толко-

ва безнадежден, безкраен и безплоден дебат? В края на краищата есхатологията няма почти никакво отношение към личното спасение или жизнеността и силата на местната църква. Нима това не е видно от многото процъфтяващи църкви с ревностни вярващи, навсякъде из хубавата ни страна, кои от кои обаче по-различни, когато стане дума за есхатология? Какъв е проблемът въобще? Реално погледнато, има ли някаква значимост дали 70-та седмица на Данаил е в миналото или в бъдещето? Нима не се спасяват и едните, и другите? Кой би се наел да го отрече? Тогава за какво е всичкият този труд?

Вярвам, че по-важният въпрос е какво преследва нашият Бог, понеже именно Той е предопределил Църквата да се сблъска с тези неизбежни въпроси. Богословието ни ще се окаже още по-сбъркано, ако сметнем цялата тази ситуация за случайна. Но ако нищо не е случайно, това само утежнява проблема. Защо Бог е определил да се сблъскаме и да сме принудени да се борим с такива отчайващо трудни въпроси и теми, по които църквата е принудена да се произнесе в днешно време? Разбира се, тези теми не са нови, но колкото повече приближава Денят, толкова по-важни стават те и в това няма нищо чудно при положение че в последните дни ще бъде „невъзможно за човек“ да се опази от измама, защото в онези дни, „ако беше възможно, дори избраните биха били измамани“. Тоест с напредването на времето пътят още повече се стеснява.

Това са въпроси, по които ще се радвам да чужа пророческото виждане на моите братя, които също имат Духа. Как ви се струва всичко това? Защо нещата имат този вид в областта на есхатологията и пророческите текстове? Защо Словото е стигнало до нас във вид, който изисква от нас толкова внимател-

но проучване и въпреки това много неща си остават загадъчни и противоречиви? С каква цел? Дали има Божествен умисъл? Ако е така, какъв е той? Какво означава всичко това? Какво предвещава?

Аз, от своя страна, мисля следното: тайната, т.е. загадката, която в миналото така жестоко е изпитала и пресяла Израел, е същата и днес и вярвам, че несъмнено ще изпита още веднъж Израел и народите, а особено Църквата, за последно. Нещата, които в миналото Бог е подминавал в дълготърпението си е възможно, на определеното време, пак Той да облече в съдбовност и да им придаде първостепенна важност. Не че есхатологичните въпроси притежават, сами по себе си, решаващо значение за спасението, но в дните на явно и небивало в историята изпълнение на пророчествата, ще бъдат разкрити, както никога преди, отношението и предразположението на сърцата. Това е свързано с личното спасение, не в смисъл на това как се оправдаваме, а на това дали Духът ни е водил и дали сме били научени от Бога. И мярката е не толкова дали *днес* виждаме някои неща, колкото как са настроени сърцата ни и как реагираме, когато ни бъде представена истината. Това разположение на сърцето издава представите ни за Божието естество. В този случай избраната от нас есхатология може да разкрие дали сме били „научени от Бога“. И дори да сме били достатъчно водени и научени от Него, че да стигнем благополучно до спасение, все пак остава въпросът дали сме се оставили Бог да ни „упъти към всяка истина“ или сме положили част от тази свята надежда в мненията и заключенията на учените глави и специалистите или дори още по-често – в тези на любимите си учители?

Какво е заложил Бог в тези последни дни и какво означава всичкото това разногласие? Каква отговор-

ност носим в областта на есхатологията? Дали наистина това е второстепенен въпрос, без решаващо значение за вечността? Има ли той изобщо отражение върху вечната ни съдба? Дали наистина е горе-долу без значение каква позиция ще възприемем по вековния „еврейски въпрос“? Дали наистина древната „семейна вражда“, която бушува и днес в Близкия изток, е свързана по някакъв начин с това как разбираме Бога и „неговите пътища“? Можем ли да смятаме за изпълнен един *вечен* завет без завръщането и спасението на Израел? Дали Бог не изисква нещо от нашето поколение, нещо със съдбовно значение и под неочаквана форма? Имат ли тези теми отношение към това как разбираме и други въпроси на вярата и дори към това как разбираме и доколко познаваме своя Бог? И ако имат, как точно? Дали целта и същността на есхатологията се заключават ЕДИНСТВЕНО в това как живеем? Или есхатологичните ни убеждения засягат и начина, по който виждаме, оценяваме, възвеличаваме и прославяме великолепието и многообразната Божия мъдрост?

И най-сетне, свидетелството ни пред света се състои не само в това как нашите убеждения ни определят като хора вярващи, състрадателни, любящи и смирени, но и в начина, по който тези наши убеждения моделират житейските ни решения и в мъдростта, с която планираме и живеем всекидневния си живот. Очакванията ни и подготовката ни разкриват до голяма степен какво наистина вярваме, а това е от решаващо значение за свидетелството ни пред Израел и пред света. „Ной, предупреден от Бога за онова, което още не се виждаше, направи кораб...“ (Евреи 11:7). Подготовката ни е въпрос на лична съвест и зависи от усещането ни за водителството на Духа, но тя може и да разкрие в каква степен сме се

съгласили със света, че времето си лети, „а всичко си е същото, както от началото на творението...“ (II Петрово 3:4). Това, в което вярваме определя какво очакваме и как се приготвяме. Тук не говорим за оцеляване, а за нашето свидетелство – пред хора и ангели. Този живот е кратковременен, но нещата, в които вярваме и които вършим тук, в този кратък период от време, имат своите вечни последици!

Нахвърлих просто някои мисли и очаквам размяна на мнения. Не искам сам да разглеждам подобни въпроси. Нека заедно да търсим Господа и да очакваме от Него истинските отговори, които имат силата да ни променят, нека просим „видение, изложено ясно на плочици“ (Авакум 2:2) за време като нашето; нека просим мироглед, който чрез вяроност и покорство на Бога да онагледим пред всички с делата си. Мирогледът винаги определя делата, ако не сме разделили „това, което Бог е съчетал“.

ЕРУСАЛИМ И ПРАВДАТА ОТ БОГА

Когато става дума за Божието царство на земята, всички пътища водят към Ерусалим².

„Молете се за мира на Ерусалим и нека живеят в мир онези, които те обичат!“ (Псалм 122:6 – старозаветният еквивалент на „Да дойде царството ти, да бъде волята ти, както на небето, така и на земята...“).

„Ерусалиме, на стените ти поставих стражи, за да не млъкват никога – нито денем, нито нощем. Вие, които припомняте на Господ, не замлъквайте и не му давайте почивка, докато не утвърди Ерусалим и докато не го направи похвален по земята“ (Исаия 62:6–7).

Но преди да стане „похвален“ по земята, Ерусалим ще стане първо „омайна чаша за всичките народи“.

„В онзи ден ще направя Ерусалим непоклатим камък за всичките племена – всички, които се опитат да го помръднат, ще се наранят, и против него ще се съберат всичките народи на света“ (Захария 12:3).

Ерусалим е в центъра на задаващата се буря. Неизбежният и неразрешим въпрос за Ерусалим ще се превърне постепенно в пословичния „косъм в супата“, в „горещия картоф“ на международната политика, който заплашва световния мир и стабилност. Непреклонната позиция на евреите спрямо Ерусалим най-вероятно ще е причината за предсказаната от пророците вълна от глобален антисемитизъм. Всъщност Бог е определил именно Ерусалим, най-костеливият орех, да увлече всичките народи в конфликт, който да доведе до Армагедон и до Деня Господен.

² <http://the.mysteryofisrael.org/courses/apocalyptic-evangelism-2002/the-centrality-and-significance-of-jerusalem/>

„Седемдесет седмици са определени за твоя народ и за светия твой град за 1) прекратяване на отстъплението, 2) за приключване на греховете, 3) за изкупване на вината за беззаконието, 4) за установяване на вечна правда, 5) за прекратяване на видението и пророчеството, и 6) за да се помаже Пресвятият“ (Данаил 9:24).

Спорът за Сион³ е само продължението – в последните дни – на една древна и жестока битка, която се води на небето и на земята и в чийто център стои „светият завет“. Ерусалим е мястото, където Бог е „настанил името Си“, географската точка, от която ще управлява цялата Земя. Затова срещу този град „заговорничат народите и племената съзаклятничат напразно“. В последните дни ще се състои развързката на зародилия се още в шатрите на Авраам раздор, определен от самото начало да противопоставя потомците на Авраам до деня, в който тези древни братя ще се помирят най-славно с настъпването на тъй образно описания в Исая 19:18–25 месиански мир. Въпросът за сключения от Бога завет неизбежно води и до въпроса за Божия суверен избор – Неговото божествено право да избира, когото пожелае. Този най-дразнец от всички въпроси предизвиква най-силно смущение, когато говорим за Ерусалим и Обещаната земя.

³ Препратка към Исая 34:8 – в нито един от българските преводи на този текст в Исая еврейската дума **גִּיב** [giyb] не е преведена с основното си значение на спречкване (Битие 13:7), спор, разпра (Второзаконие 25:1), съдебно дело или спор (Изход 23:3 и Второзаконие 17:8), противопоставяне (Йов 31:35) и съперничество (Исая 41:11) и съответно всяка препратка на автора към Исая 34:8 изключва дословното цитиране на някой от българските преводи, макар Новият превод (НП) да предава много добре в този стих идеята за Божие възмездие над всички неприятели на Сион (бел. прев.).

Ако кажем, че Бог е този, който избира и призовава, де факто казваме, че Бог е суверен и всичко решава Той, а това е истинска „рибена кост“, която Бог предварително знае, че ще задави всеки хуманизъм („естествения човек“) и ще провокира яростта на „началствата и властите“. Това е така най-вече, защото Божията мъдрост, която се изразява в принципа „всичко е по благодат“, противоречи в най-висша степен на идеята, че правото на обещания и на наследство почива на някакви човешки качества, добродетели или заслуги (което е всъщност етичният принцип, че получаваш това, за което си се преборил, според нравствената система на хуманизма).

Божият план е, чрез неговата забулена в тайнственост мъдрост – разкрита най-напред в кръста на Христос и отново, в края на настоящата епоха, в хора, които „не обичат живота си дотолкова, че да бягат от смърт“ – Сатана да бъде окончателно свален и възгорделите се и непокорни управители на тъмнината в този свят да бъдат също окончателно победени и свалени от престолите им, за да се събдне онова дългоочаквано „сега“ – „...сега дойде спасението, силата и царството на нашия Бог и властта на неговия Христос, защото се свали клеветникът на нашите братя, който ги клевети денем и нощем пред нашия Бог“ (Откровение 12:10). И също – „...световното царство стана царство на нашия Господ и на неговия Христос и Той ще царува до вечни векове“ (Откровение 11:15).

Спорът за Сион е режисиран така, че насила да накара всичките народи да си зададат най-дълбоките въпроси относно Бога – а именно, че Той има своя предвечна цел, че е суверен и управлява всички неща. Това са ключови въпроси. Спорът за Сион има за цел да привлече вниманието на целия свят

върху факта, че Бог има правото да избира и върху последствията от сключения между Него и Израел вечен завет, който народите винаги са презирали, нарушавали и оспорвали най-дръзко (Исая 24:5). В действителност всичките народи ще бъдат принудени да разгледат тези страшни въпроси в мига, в който, по Божий промисъл, всички прожектори се насочат към Ерусалим.

Защото въпросът за Ерусалим поставя въпроса за Божието върховенство и господство. Той ще бъде арена на последния и решителен сблъсък между Бога и „духовните сили на нечестието в небесни места“. Тяхната манипулативна власт над правителства, институции и хора ще бъде разобличена и прекършена чрез наказанията, които ще се стоварят над всичките народи, заради нежеланието им да приемат мястото, което този град заема във вечния план на Бога – столицата, от която Бог ще установи своето теократично управление над народите (Псалм 2; Михей 4:1–8). Ето как окончателното детрониране на „небесните началства и власти“ е свързано с разрешаването на всички въпроси, по които народите спорят с Бога и които ще се обострят и кристализират в спора за Сион.

Един конкретен хълм (Сион) и един конкретен град по Божие повеление биват завещани на един конкретен народ, при това единствено въз основа на Божия свободен, суверен избор по благодат. Нима има по-върховно предизвикателство за идеалите и логиката на хуманизма? Нима има нещо по-скандално от това? Този избор обаче, предвещава също гибелта на заграбилите властта, узурпаторски сили на нечестието, които се борят срещу намерението на Бога да управлява всичките народи от този град. Показателно е, че самата титла на Сатана – „клеветник“

(или „този, който се противопоставя“) – се среща първо в един текст в Захария 3, където се говори за Божия суверен избор на Ерусалим. Пророците често оприличават Ерусалим на Содом и Вавилон – върната съпруга, станала блудница – и Исус също говори за централната роля на този град включително като олицетворение на измяната и бунта: „Обаче трябва днес и утре, и вдругиден да пътувам, защото не е възможно пророк да загине във от Ерусалим“ (Лука 13:33; вж. също Откровение 18:24 и 17:16–18). Логично е прочее звярът да убие двамата пророци от Откровение 11 именно в Ерусалим. Неслучайно и Антихрист, в духа на узурпаторските стремежи на Сатана, „ще постави шатрите на палата си между моретата, върху славния свят хълм“ (Данаил 11:45). Исая 14:13 изглежда подсказва, че Антихрист се стреми да завладее Ерусалим и да го направи своя столица, защото Сатана винаги се е бунтувал срещу избора на Месия да управлява именно от този град: „...а ти казваше в сърцето си: „Ще възляза на небесата, ще възвиша престола си над Божиите звезди и ще седна на хълма на Божието събрание, откъм северните страни“. А „северните страни“ определено е препратка към Ерусалим, защото така го описват и синовете на Корей: „Красив по възвишеността си, радост на цялата земя е хълмът Сион, гдето по северните му страни е градът на великия цар“ (Псалм 48:2).

„Защо заговорничат народите
и племената съзаклятничат напразно?
Земните царе въстават
и наговарят се князете
против Господа и против неговия Помазаник.
Казват: „Да разкъсаме техните окови
и да отхвърлим от себе си техните вериги“.

Този, който обитава небесата ще се изсмее,
Господ ще ги подиграе.

Тогава ще им проговори в гнева си
и ще ги смути в яростта си:

„Аз помазах своя Цар над Сион
– моя свят хълм“ (Псалм 2:6).

Какво кара хората да се противят на Божия избор повдига и по-дълбокия въпрос за това какво стои в основата на взаимоотношенията им с Бога. Едва ли има по-важен принцип на личното спасение от признанието, че благодатта не е „по заслуги“, че Божият дар не зависи в абсолютно никаква степен от човешки качества или добродетели. Макар Божият избор да предполага нуждата от ново сърце („трябва да се родите отново“ е призив както към отделния човек, така и към народите), това изискване за ново раждане никога не е основание за самия Божий избор по благодат (Римляни 9:11). Той се крепи на предвечното Божие предопределение чрез вечен завет, гарантиращ оправдание с правда от съвсем различно естество – тази на самия Бог. Вярата е инструментът, чрез който Господ става „наша правда“, за да не може човек да предяви каквито и да било претенции или да изтъкне каквито и да било свои заслуги.

Яков ще се превърне в Израел чрез силата на Бога, на определеното време („всичко това ще се изпълни, когато смажат окончателно силата на светите люде“ – Данаил 12:7). За отчуждили се и отстъпил от Бога народ това ще означава да се „въведе вечна правда“ (Данаил 9:24). Точно, както при личното спасение и правдата на Яков „в онзи ден“ ще бъде незаслужен дар от Бога, въз основа на избор по благодат „преди създанието на света“, който не зависи в никаква степен от човешки дела или воля. Народът Израел ще бъде публично свидетелство, че спасението е изця-

ло Божие дело, получава се единствено по благодат, единствено чрез вяра, единствено чрез Христос и че тази благодат се основава на Божий избор. Но защо избор? Павел отговаря: „...близнаците не бяха още родени и не бяха още сторили нито добро, нито зло, за да се знае, че Божият избор не зависи от дела, а от Този, който призовава...“ (Римляни 9:11). Обещанието е за избраните, защото благодатта се състои именно в това – в суверенното право на Бога да избира и на основата на този избор да подарява или не своята благодат („съживява тия, които иска“ – Йоан 5:21, Римляни 9:18).

Ето как вечната омраза на Исмаил към брата, на когото принадлежи обещанието, ни води до корена на обещанието и благодатта. Въпросът не е в това, че някой просто не е съгласен с избора на Бога, а че има дързостта да се изправи срещу Него и да оспори Неговото право да избира, което от своя страна говори за непълно проумяване на състоянието на човека след грехопадението и на неговото единствено решение. Затова дилемата, която поставя Ерусалим (и сянката, която той хвърля в цялата човешка история – т.нар. „еврейски въпрос“), от самото начало има за цел да повдигне пред всичките народи едни въпроси, които далеч надхвърлят проблема за самия Ерусалим, а именно – какво всъщност е правдата, получена по избор и по благодат и описана от Павел най-добре в посланията до римляните и ефесяните!

Разумно е да очакваме, че по предопределения Божий план за последните дни, тези най-важни въпроси ще излязат на дневен ред и най-накрая всичките народи ще бъдат принудени да размислят какво прави човека праведен и какво всъщност представлява понятието благодат. В своя премъдър план Бог е наредил Ерусалим да породи точно тези въпроси.

НОВ И ВЕЧЕН ЗАВЕТ

„Реджи, според теб „вечният завет“ припокрива ли се с „новия завет“ и би ли добавил нещо, което да доразвие значението му?“

Аз бих казал, че са едно и също⁴. При пророците, вечният/новият завет (наричан също „завет на мир“ и т.н.), е свързан с избавлението в Господния Ден, който настъпва след нещо като вододел, който можем да наречем „родилните мъки на Сион“ (Второзаконие 4:30; Исая 13:5–8, 26:16–17, 66:8; Михей 5:3; Осия 6:1–2). Това е времето, което Еремия нарича „времето на утеснението на Яков“ (Еремия 30:6–7), а Данаил – „време на страдание, каквото никога не е бивало откак народ съществува“ (Данаил 12:1). Исус ползва почти същите думи и говори за небивала, „голяма скръб“ (Матей 24:21), която завършва с Неговото завръщане на „небесните облаци със сила и голяма слава“ (Матей 24:29–30; Откровение 1:7). Данаил също казва много ясно, че небивалата скръб завършва с избавлението на Израел и възкресението на праведните (Данаил 12:1–2,13). Най-сетне, Йоан говори в своето Откровение за „скръбта, голямата [скръб]“ (Откровение 7:14)⁵. Следователно виждаме как в текстовете и на двата завета някаква небивала скръб бележи прехода между настоящата епоха и следващата. Равините наричат това време „следите“ или „родилните болки на Месия“.

⁴ <http://the.mysteryofisrael.org/2012/06/04/the-new-and-everlasting-covenant/>

⁵ τῆς θλίψεως τῆς μεγάλης – двоен определителен член, букв. ‘скръб-та, голяма-та’, като означение за уникалност на събитието (бел. прев.).

От гледна точка на пророците вечният завет се сключва с изливането на Духа при избавлението на Израел след голямата скръб (Исая 32:15–18; 59:21; Езекиил 36:26–28; 39:29; Йоил 2:29–30; 3:15–16, 20–21; Захария 12:10). Денят на национално новорождение (Исая 66:8; Езекиил 39:22) отваря врата за окончателното и цялостно завръщане в Обещаната земя на абсолютно всички оцелели евреи (Исая 27:12–13; Езекиил 39:28). „От този ден нататък“ (Езекиил 39:22) Бог няма повече да крие лицето си от този народ (Езекиил 39:28–29). Всеки един от оцелелите и покаяни евреи и техните деца, след целокупното им национално новорождение, ще познават *всички* Господа – от най-младите до най-старите – и нито един евреин в Обещаната земя няма да има нужда да му се благовества (Исая 54:13; 59:21; 66:22; Еремия 31:34). Нещо повече, нито един от потомците им няма да отстъпи от това блажено състояние (Исая 59:21; Еремия 32:40). Това е гарантираното от завета вечно и сигурно притежание на Обещаната земя, без тягостното очакване на нови изгнаничества (II Царе 7:10; Исая 32:17–18; 54:9–10, 14, 17; Еремия 23:6; 30:10; 31:40; 32:37; Езекиил 34:25, 27–28; Осия 2:18; Амос 9:15; Софония 3:13).

Павел очаква естествените клони „да се присадят обратно“, защото четете обещанията в Исая 27:9, 59:21 и Еремия 31:34 като заветни, т.е. че Бог се е обрекъл да извърши това (вж. Римляни 11:26–29). За Павел Новият Завет не се е изпълнил докрай, докато не е достигнал връхната си точка – спасяването на „целия Израил“ в Господния Ден (Римляни 11:26). Този спорен израз е бил разбираан по много начини. Може би най-разпространеното тълкуване е, че Павел има предвид спасяването на всички избрани и в това някои виждат и „пълнотата“ на всички избрани евреи

измежду естествените клони (Римляни 11:12,15). И тъй като Църквата масово е игнорирала географската страна на завета, тази бъдеща „пълнота“ на еврейските клони рядко се свързва с тяхното национално спасение и завръщане в Обещаната земя. Това не бива да се допуска, защото географското измерение на обещанието е неразривна част от вечния/новия завет и е задължително условие за неговото окончателно и пълно изпълнение (Псалм 105:10–11; Исая 60:21; 61:7–9; Еремия 31:36; 32:39–41; Езекиил 37:25–26).

Според нас Павел използва израза точно както пророците, т.е. с идеята за един целокупно спасен еврейски народ (Исая 4:3; 54:13; 60:21, 59:21, Еремия 31:34), който служи като свещеник на останалите народи, които не са така целокупно новородени. Вече не се говори за „остатък“ от праведни евреи, каквито винаги е имало, но които в миналото винаги са били отвеждани в плен заедно с целия народ. Необратимото и целокупно спасение ще осигури на народа вечно притежание на Обещаната земя (Михей 5:4). Такава е била връзката между завет и есхатология в старозаветни времена.

Разкритата ни в новозаветно време „тайна на благовестието“ хвърля светлина върху основата на прокувания Нов Завет, т.е. върху това, което Посланието до евреите нарича „кръвта на вечния завет“ (13:20). Разкриването на тази тайна обаче, с нищо не променя нито отменя пълното изпълнение на този завет, за което е необходимо да се спаси „целият Израил“.

Новият Завет притежава една двустепенност, причина за която е фактът, че Христос идва два пъти,

поради което говорим за „частична сбъднатост“⁶ на обещанията, свързани с Новия Завет. Разкритата основа на този Нов Завет е смъртта на Месия, с която се изпълнява обещанието за вечен живот и възкресение на всеки повярвал и новороден човек. Според Павел обаче, Новият Завет няма да получи окончателното си и пълно изпълнение, докато „целият Израил“ не наследи Обещаната земя като изцяло новороден народ и докато не заживее в нея безопасно. Тази велика промяна настъпва, разбира се, в бъдещия Господен Ден, когато „Избавител ще дойде от Сион“ (срв. Римляни 11:25–27 с Исая 59:16–21; 63:4–5). Господният Ден стои в края на епохата, която Павел нарича „пълнотата на езичниците“ (срв. Римляни 11:25 с Езекиил 30:3 и Лука 21:24). Изведнъж настъпва промяна в терминологията – „времената на езичниците“ и „пълнотата на езичниците“ биват заменени с „*тяхното* пълно възстановяване“ (Римляни 11:12). Следователно спасяването на „целия Израил“ е завършекът, който доказва валидността на вечния завет пред очите на всичките народи.

И така виждаме, че Новият Завет се изпълнява на два етапа, също както ни е открито, че Христос ни спасява в две пришествия. Това е т.нар. модел на „частична сбъднатост“ на пророчествата в Новия Завет, въведен с разкриването на „тайната на благовестието“, която е била скрита в продължение на векове в пророческите писания (Римляни 16:25–26; Ефесяни 6:19). За жалост тази тайна (че Месия идва два пъти) често е била използвана превратно, за да бъдат изменени и отменени все още неизпълнените спрямо Израел обещания. Новият Завет обаче, не

⁶ Добре познатото в англоезичната литература на есхатологична тематика понятие „*already / not yet of prophecy*“ (бел. прев.).

по-малко от Стария, предвижда „възстановяването на всички неща“ при второто пришествие на Месия (Деяния 3:21; Евреи 9:28). Давид говори за „определено време“, в което ще бъде показана милост на Сион (Псалм 102:13), а пророците свързват това време с последните родилни болки на нацията, която бива избавена в кулминационния Ден Господен (Исая 66:8; Езекиил 39:22).

Когато Исус се завръща в Господния Ден, след голямата скръб (Матей 24:29; Деяния 2:20), оцелелият след ужаса избран остатък проглежда в Духа и евреите се срещат с Този, когото са проболи. Трогателна е аналогията с Йосиф, който се разкрива пред братята си (Михей 5:3–4; Матей 23:39). Оцелели, но смазани и окончателно сломени (Второзаконие 32:36; Данаил 12:7) всички от „остатъка“ ще бъдат родени „в един ден... отведнъж“ (срв. Исая 66:8; Езекиил 39:22; Захария 3:9; 12:10 с Матей 23:39; Римляни 11:26; Откровени 1:7). Заслужава да отбележим как това внезапно и коренно преобразяване – това духовно възраждане и възкресение – прилича поразително на начина, по който Бог самовластно пленява Павел по пътя за Дамаск. Можем да си представим как ще изглежда евангелизирането на народите от една цяла нация от Павловци. Струва ми се, че именно това предвкусва и самият Павел в Римляни 11:12,15 (срв. Исая 27:6; 60:3,5; Михей 4:2; Захария 8:23).

Можем да заключим, че за Павел (и пророците) вечният завет и неговите обещания ще се изпълнят изцяло и окончателно, едва когато бъде спасен „целият Израел“. Видяхме, че за да се сбъдне това, съгласно самия завет, е необходимо да се спаси целият народ, а не просто някаква голяма част от него. Това означава, че за да се изпълни този вечен/нов завет

във всичките си буквални и обвързващи обещания, пророците предричат едно определено време на тази земя (след някакво небивало и несравнимо страдание), когато няма да остане нито един спасен евреин. Едва ли има по-смело и „фантастично“ твърдение, но внимателният, буквален и контекстуален анализ на горепосочените текстове не изглежда да позволява друг прочит.

КОЛКО СКОРО?

„Реджи, размених няколко мейла с моя пастор и изглежда, че основното му възражение е „внезапното и неочаквано пришествие на Христос“. За мен точно този текст изглежда, че „противоречи“ на нашето виждане. Макар да е възможно тези думи да са били изречени само към онези ученици, т.е. да не ги занимава възстановяването на царството, защото има по-непосредствени задачи.

„И рече им: „Не се пада на вас да знаете времето или часа, които Отец е определил чрез своята власт...“ (Деяния 1:7).

Държа да чуя какво мислиш...“.

Аз мисля, че съвременният дебат по въпроса за грабването силно преиначава контекста и първоначалните намерения на Христос зад този пасаж⁷.

Не само, че Деяния 1:6–7 не подкрепя идеята за неочаквано и внезапно пришествие на Христос, а напротив – Господ лично поправя тази грешна презумпция.

Нека разгледаме няколко неща.

Учениците, които задават този въпрос на Исус точно преди възнесението Му или не са присъствали, когато Той говори пророчески на Елеонския хълм, или са забравили какво им е казал. Само няколко дни преди това Исус казва на учениците си, че „краят“ ще бъде предшестван от небивала скръб, чието начало е ознаменувано от издигането на мерзостта на запустението, за която говори пророк Да-

⁷ <http://the.mysteryofisrael.org/2012/01/03/imminence/>

наил (Матей 24:15–16,21). Преди да дойде свършекът обаче, благата вест трябва да се проповядва на всичките народи (Матей 24:14).

Когато учениците задават въпроса в Деяния 1:6, все още не им е разкрита тайната, че Месия ще се яви на Израел два пъти (Деяния 3:18–21; Римляни 16:25–26; I Петрово 1:11–12). Те не са знаели, че възкръсналият Исус тепърва ще се възнесе до десницата на Отец и че ще остане там до завръщането си (Деяния 3:21). Дори, когато Го чували да казва, че „си отива“ не са предполагали, че това ще стане чрез смърт, възкресение и *възнесение*.

За да разберем объркването им, не бива да забравяме, че евреите от I век са били най-силно смутени от факта, че въобще е възможно месианското изкупление да настъпи *преди* и *отделно* от спасението на самия Израел като народ. Еврейската апокалиптична литература от онова време свидетелства, че мнозина са очаквали изкуплението да дойде след небивала скръб или т. нар. „родилни болки на Сион“ (срв. Исая 66:7–8, Еремия 30:6–7; Михей 5:3 с Данаил 12:1), но никой не е предполагал, че *преди* това Месия ще бъде убит, ще възкръсне и ще дойде отново. Това е било най-грижливо пазена тайна, която озадачава и препъва Израел. Тя е напълно разкрита едва с изливането на Светия Дух на Петдесетница (I Петрово 1:11–12).

Исус е знаел, че пъзелът скоро ще се нареди със силата на Светия Дух на Петдесетница – „не след много дни“ (Деяния 1:5). Тогава всичко се изяснява (Деяния 3:18–21). Но точно за онези ученици, в онзи конкретен момент в Деяния 1:6–7, времето за разясняне на благата вест по целия свят било вече настъпило. Това била тяхната непосредствена задача.

По-късно, когато Павел поправя презумпцията за неочаквано и внезапно пришествие, той изрично подчертава, че ще има конкретни и ясни белези, които ще оповестят приближаването на Господния ден (Матей 24:14–15, II Солунци 2:3–4). Следователно би било голяма грешка да разбираме репликата на Исус като отмятане от ударението, което самият Той поставя малко по-рано върху необходимостта да се четат и разбират пророчествата в книга Данаил („който чете нека разбира“ – Матей 24:15). Исус е знаел, че когато настъпи моментът, това знание ще се окаже жизнено необходимо за мнозина (Матей 24:16,21; Откровение 12:6,14; 13:5,15–17).

Т.е. може ли този пасаж (Деяния 1:7) да се използва в подкрепа на тезата, че според Исус никой и по никое време не може да знае „времето“? Дори претрибулационистите⁸ отговарят на това отрицателно. Те са съгласни, че към даден момент светиите със сигурност ще знаят, че „краят“ (т.е. възкресението и избавлението на Израел) ще настъпи около три години и половина след издигането на мерзостта на запустението (Данаил 9:27; 12:11; Откровение 11:2).

Но въпросът за „времето или часа“ е без значение за вярващите, които ще бъдат грабнати, според тях неочаквано и внезапно, преди да настъпят въпросните времена. Т.е. само вярващите по време на голямата скръб (които, според тях, са хора, които се обръщат към Бога след грабването на Църквата) със сигурност ще знаят „времето“, щом видят белезите, които оповестяват началото на голямата скръб. Това мислят претрибулационистите за отговора на Исус в

⁸ От *pretribulationism* (англ. от лат. *pre* – преди, *tribulatio* – скръб, изпитание) учение, според което църквата бива грабната преди голямата скръб (бел. прев.)

Деяния 1:7 и за това дали някой може да знае момента на грабването и началото на Господния Ден (т.е. „времето или часа“; I Солунци 5:1–2).

В случая обаче, Исус не коментира никакво неочаквано и внезапно грабване, а възстановяването на царството на Израел. Той казва, че за учениците му е скрито не времето на грабването, а това кога ще се възстанови царството, просто защото на въпроса дали то ще бъде възстановено *сега* (т.е. наистина непосредствено) не може да се отговори утвърдително преди да са се появили ясно белезите, които съпътстват приближаването му.

Тъй като благата вест е трябвало да достигне първо до всичките народи, за учениците е било невъзможно реалистично да очакват никакво неочаквано и внезапно грабване в ранните години на Църквата преди гонението в Ерусалим (Деяния 8:1), преди обръщането на Павел и преди началото на мисиите сред езичниците. И друго – при положение че последните седем години започват, когато Антихрист сключва измамлив мир (Данаил 8:25, 9:27, 11:23) с един наскоро завърнал се в земята си народ (Еремия 30:3; Езекиил 38:8; Софония 2:1–2⁹; Данаил 12:1), как е възможно да се твърди, че винаги е съществувала възможността грабването да настъпи „неочаквано и внезапно“ дори по време на вековното изгнание на евреите?

Даже претрибулационистите приемат, че между 70 г. и 1948 г. не е било възможно да започнат последните седем години! Това е и причината учението за никакво неочаквано и внезапно грабване да

⁹ За използването на този цитат, като аргумент за тезата, че Софония пророкува за завръщане на евреите в неверие и преди есхатологичното им избавление вж. <http://odolam.blogspot.be/2015/10/blog-post.html> (бел. прев.)

звучи неиздържано за всички, които смятат, че е необходимо да се изпълнят всички пророчества.

Както писах и другаде¹⁰, въпросът за неочакваното и внезапно грабване и пришествие получава най-задоволителен отговор, ако разгледаме Господния Ден. Има едно широко разпространено схващане, което обаче Писанията не подкрепят, според което щом Господният Ден идва като крадец нощем, той трябва да настъпи тайно и без предизвестие. Павел обаче казва, че този ден *няма* да изненада вярващите, както крадец, който идва внезапно и без предупреждение, а напротив – вярващите ще внимават и ще разпознаят белезите, които *задължително* ще предхождат този ден (I Солунци 5:4–6; II Солунци 2:3–4; Матей 24:15, Данаил 11:21–45).

„...защото този ден няма да настъпи, *докато първо* не дойде отстъплението и не се яви човекът на греха...“ (II Солунци 2:3). „И ще покажа чудеса горе на небето и знамения долу на земята: кръв, огън, дим и пушек. Слънцето ще се превърне в мрак и луната – в кръв, *преди* да настъпи великият и славен ден Господен“ (Деяния 2:19–20). „Ето, *преди* да настъпи великият и страшен Ден Господен, Аз ще ви изпратя пророк Илия“ (Малахия 4:5).

За да бъде едно събитие неочаквано и внезапно, така както го разбират онези, които вярват в грабване преди голямата скръб, то не може да е предизвестено от никакви предшестваци го белези и събития. Затова на тях им се налага да променят два пъти позицията си относно Господния Ден – първо през 40-те, а след това и през 70-те години на XX век (вж. посочената статия).

¹⁰ <http://the.mysteryofisrael.org/2011/05/23/the-time-of-the-day-of-the-lord-in-relation-to-the-rapture-question/> (бел. авт.)

До неотдавна, традиционната постановка за грабване преди голямата скръб се опираше на схващането, че то ще настъпи в началото на Господния Ден. При положение, че този Ден идва неочаквано, както крадец, се приемаше, че той *не* може да бъде предшестван от каквито и да е други събития, които да предизвестят приближаването му. Тази позиция рухна, когато през последните години посттрибуляционистите¹¹ показаха как Господният Ден не може да настъпи преди да се е появил Антихрист (II Солунци 2:2–3).

За да заобиколят това, претрибуляционистите предложиха отрязък с неясна продължителност между грабването и началото на Господния Ден, с което да „осигурят време“ за Антихрист. Тази маневра обаче, обезсмисля цялата идея за идването на Господния Ден като крадец, т.е. внезапно, неочаквано, без предупреждение. Тази все още популярна теория се срива, ако покажем, че някои конкретни и ясни белези, предсказани от пророците, трябва непременно да се появят преди този Ден.

Не само, че Библията ясно посочва, че Антихрист трябва да се появи преди Господния Ден (II Солунци 2:2–3), но в пророците намираме и ред старозаветни пасажи, които описват този ден като „близък“ или „наближил“ едва в края на голямата скръб, при окончателното възмездие върху народите, обсадили Ерусалим (Исаия 13:6–11; 34:8, 63:4; Езекиил 30:3; 39:8; Йоиил 1:15, 2:1; 3:14–16; Авдий 15; Софония 1:7,14; 2:1–2; Захария 14:1).

Тази последователност на събитията е особено ясна, когато Петър говори за изчезването на слън-

¹¹ От *posttribulationism* (англ. от лат. *post* – след, *tribulatio* – скръб, изпитание) учение, според което църквата бива грабната след голямата скръб (бел. прев.)

чевия блясък и за червения цвят на Луната „*преди* да дойде великият и бележит Ден Господен“ (Деяния 2:20), а Исус, цитирайки същото, което цитира и Петър (Йоил 2:31), поставя този кулминационен белег „веднага *след* скръбта на онези дни“ (Матей 24:29–30). Ето как, ако тъмнината, която настъпва *преди* Господния Ден е също така „веднага *след* скръбта“, Господният Ден не може да се простира върху цели седем години, както казват претрибулационистите, но настъпва в края на голямата скръб.

Ако Господният Ден *не* се простира върху последните седем години (през чиито първи три години и половина има лъжлив мир и те със сигурност *не* са част от голямата скръб), а представлява по-скоро великата развръзка в края на скръбта, то става невъзможно да се твърди, че Господният Ден настъпва без предупреждение или че започва с тайно грабване, или, както напоследък го представят претрибулационистите – че настъпва малко след появата на Антихрист. Не това говори Писанието. Това са заключения въз основа на предварително изградени схващания.

От друга страна, неправилно е да мислим, че Господният Ден не може да бъде оприличен на крадец, ако настъпва в края на голямата скръб. Дори някои известни автори претрибулационисти признават, че пришествието на Христос, оприличено на идването на крадец в Матей 24:43, е Неговото видимо завръщане след голямата скръб. Това става ясно от последователността и езика на самия контекст (Матей 24:27–43). Съвсем ясно е, че знаменията, предизвестяващи това пришествие няма да отворят очите на невярващия свят, когото Господният Ден ще изненада, подобно на крадец.

Павел говори за още един белег за Господния Ден, който ясно ще разграничи изненаданите (като от крадец), и тези, които няма да бъдат изненадани. Едните ще обявят „мир и безопасност“ (I Солунци 5:3). Тук вярвам, че Павел има предвид злополучния мирен договор, който евреите ще сключат с Антихрист (вж. Исая 28:15,18; Езекиил 38:8,11,14, 39:26; Данаил 8:25, 9:27, 11:23).

Друго едно доказателство, че Господният Ден идва като крадец едва в края на голямата скръб, е връзката между идването на Христос като крадец в Откровение 16:15 и думите на Петър за Господния ден в II Петрово 3:10,12. Заслужава да отбележим, че в Откровение 16:15, идването на Христос като крадец е представено като наистина непосредствено едва след шестата чаша.

Но дори тогава – след шестата чаша (Откровение 16:12) – завръщането на Исус като крадец се представя като все още бъдещо събитие (Откровение 16:15). Предвид Откровение 16:12–17 е очевидно, че предупреждението за завръщането на Исус като крадец не случайно се пада между шестата и седмата чаша и контекстът ясно посочва, че седмата чаша е Армагедон – „войната във великия Ден на всемогъщия Бог“ (Откровение 16:14–17). Това значи, че когато Исус идва да се разправи с Антихрист (II Солунци 2:8), това е същото идване, което другаде е описано като нахълтване на крадец.

Неслучайно следващото по ред събитие, (след вметнатото предупреждение за вече наистина предстоящото, непосредствено завръщане на Христос, като крадец), е обявяването на седмата чаша, която е и „великият Ден на всемогъщия Бог“. Именно за този Ден и за това завръщане, а не за някакво пред-

полагаемо по-ранно грабване, се казва в Откровение 16:15, II Петрово 2:10,12 и Матей 24:43, че изненадват „обитателите на земята“ подобно на крадец. За разлика от света, Павел ясно говори, че истинските вярващи *няма* да бъдат изненадани. „Но вие, братя, не сте в тъмнина, та да ви постигне оня ден като крадец“ (I Солунци 5:4).

Ако внимателно сравним Откровение 16:17 с Езекиил 39:8, ще се уверим, че седмата чаша, наричана още „великия Ден на всемогъщия Бог“, е в действителност Господният Ден, предсказан от всички еврейски пророци. Ако освен това сравним II Петрово 3:10,12 и Откровение 16:14 става съвсем ясно, че Господният Ден (подобен на крадец) и Божият Ден (който идва като крадец) след голямата скръб, са синоними. Исус идва, като крадец, във великия Ден на всемогъщия Бог, за да сложи край на битката при Армагедон. Това е великият и бележит Ден Господен *след* мрака, който настъпва „веднага *след* скръбта на онези дни“ (Матей 24:29; Деяния 2:20). Едва ли може да бъде записано по-просто.

Следователно Господният Ден е в Библията синоним на завръщането на Христос след голямата скръб. Това е денят, в който Антихрист е унищожен (II Солунци 2:3,8), а Христос събира избраните (Матей 24:31, II Солунци 2:1–2) и възстановява царството на Израел (Матей 23:39, Деяния 3:21; Римляни 11:25–26; Откровение 1:7¹²). Той не включва голямата скръб, а ознаменува нейния край. Господният Ден не е внезапно, неоповестено събитие и следователно не може да започне, както някои твърдят, с изненадващо грабване преди голямата скръб. Христос се завръща в Господния Ден и това

¹² Очевидна е връзката между Откровение 1:7 и Захария 12:11–14 (бел. прев.)

е единственото обещано в Писанията завръщане на Христос.

Някой ще попита: „Но как може Господният Ден да дойде като крадец през нощта, ако е предшестван от толкова ясни знаци?“. Хубав въпрос, но той не казва за кого тези събития са „ясни знаци“. Може да ни се струва учудващо, но по времето, когато светът става свидетел на може би най-недвусмисленото изпълнение на пророчествата в човешката история, ангелът-посредник все пак казва на Данаил: „...мнозина ще се чистят и избелят и ще бъдат опитани, а нечестивите ще вършат нечестие и никой от нечестивите няма да разбере, но разумните ще разберат“ (Данаил 12:10).

Няма как да приемем, че с отговора си в Деяния 1:7 Господ ни учи да не питаме за времената и събитията, които самият Той е изредил, а след това Павел и по-късно Йоан подробно описват, за да предпазят църквата (Матей 24:15–16, 21; II Солунци 2:4, Откровение 12:6,14; 13:5; 15–17; 14:9) и за да прославят истински Бога, като ни разкрият, че ако познаваме предначертаното от Него, ще ни се разкрие и Неговата дълбока премъдрост.

На Петдесетница става ясно, че възстановяването на царството на Израел (т.е. Господният Ден) съвпада със завръщането на Исус от небето (Деяния 3:21) и че „това благовестие на царството ще бъде проповядвано по целия свят, за свидетелство на всичките народи, и (*едва!*) тогава ще дойде свършекът“ (Матей 24:14). Кога точно ще се сбъдне това – кое е „времето или часа“ на въпросното възстановяване – ще може да се каже, когато се появят всички белези. А това ни препраща по-конкретно към финалните акорди във видението на Данаил, за които

Писанието казва, че ще се разяснят и „разпечатат“ едва в последните дни (Данаил 12:4, 6–7, 9). Ето това изглежда като най-вероятния контекст и основа за отговора на Исус в Деяния 1:7 и от тях трябва да се ръководим, за да разберем какво е искал да ни подсказже Той със своята реплика.

Не е ли невероятно, че това, което е трябвало да коригира погрешната представа за някакво неочаквано пришествие, се използва днес точно за обратното – за доказване на съвременната доктрина за неочаквано и неоповестено грабване преди голямата скръб!? Не, Господният Ден не е зад ъгъла! Той не бележи началото на голямата скръб, а нейният край. Той няма да изненада вярващите, като крадец, именно защото приближаването му ще бъде предшествано от ясни и познаваеми белези.

И най-сетне, необходимо е било наистина богато въображение, за да проповядваш неочаквано и внезапно грабване на Църквата през всичките векове, през които Израел дори не е бил самостоятелна нация, т.е. преди да бъде подготвена сцената за последните седем години. Господ винаги „е близо“ (Филимон 4:5), в смисъл, че „съдията стои пред вратите“ (Яков 5:9) и всеки човек може във всеки момент да срещне вечната си участ (Лука 12:20, 45–46), но учението за неочаквано и неоповестено пришествие и грабване е от гледна точка на действителната хронология на събитията едно действително оцеляващо църквата учение, което може много да ѝ навреди.

ТОГАВА КАК ДА СЕ МОЛИМ?

Ако тълкуваме правилно, Храмовият хълм¹³ играе ключова роля в сбъдването на Писанията¹⁴. Скръбта, „небивала от началото на създаването“, в чийто край се завръща Христос, не може да започне, докато не се прекрати някакво жертвоприношение и не бъде поставена някаква мерзост в Божия храм в Ерусалим (Данаил 8:11; 9:27; 11:31; 12:11; Матей 24:15–16,21; II Солунци 2:4), но за да седне „човекът на греха“ в Божия храм и за да бъде преустановено това жертвоприношение, първо трябва да има храм и жертвоприношение. Ето я пречката. Това ни отвежда до въпроса как да се молим в такъв случай? Ако смятаме, че вярващите няма да бъдат грабнати невредими при някакво си тайно пришествие, то молитвата „да дойде царството Ти“ на земята – в пълния му смисъл на хилядолетно царуване – може наистина да ни струва много скъпо. Ако е съзнателна, тази молитва по необходимост включва и очакването да се изпълнят на земята предварителните условия за настъпването на царството.

Преди да се върне Христос, трябва най-напред да дойде Антихрист (II Солунци 2:3), но за да стане това, трябва първо Михаил да отстрани „този, който възпира“ (II Солунци 2:7 и Откровение 12:7–14). Веднъж прогонен Сатана ще знае, че му остава „малко време“ (Откровение 12:12). Няма да ми стигне мястото да се аргументирам подробно, но е достатъчно да кажем, че това съдбовно събитие – небесната победа на Михаил над Сатана – няма да

¹³ Или „Хълмът на Храма“, т.е. хълмът Мория, на който се е издигал древният еврейски Храм в Ерусалим (II Летописи 3:1) и където днес се издига джамията Ал-Акса (бел. прев.).

¹⁴ <http://the.mysteryofisrael.org/2011/12/27/how-should-we-then-pray/>

се състои без молитвата и борбата на Църквата. С прогонването на Сатана започва „скръбта, голямата [скръб]“¹⁵. Това е кратката, но небивала скръб, която ще засенчи всички предишни страдания (Еремия 30:7, Данаил 12:1, Матей 24:21). Вярващите, които познават Писанията, са наясно, че повелянето на Сатана на земята *не* е окончателното му поражение, а бележи началото на неговото най-яростно преследване на светиите и на атаката срещу самия завет.

С това искам да кажа, че съзнателната молитва за окончателното установяване на царството е едновременно с това и молитва за незабавно отстраняване на всичко, което пречи да се изпълнят пророчествата. Такава молитва ще означава, че желанието ни да дойде царството е надраснало страха ни от събитията, които задължително го предшестват. В такъв случай бихме ли се молили простосърдечно Исус да се върне, ако тайно желаем това да *не* се случи, докато ние сме живи и най-вече – ако знаем, че ние и семействата ни няма да се „измъкнем навреме“ в някакво тайно грабване? Това действа отрезвяващо, защото дори някои благочестиви мъдреци и еврейските равини през Средновековието са казвали, че се молят да не бъдат свидетели на „родилните болки“ на Месианското Царство, защото са разбирали, че без тези болки не може да „се роди изкуплението“.

Но как ще се молим по този начин, ако сме се поддали на преобладаващата днес нагласа да ни бъде добре тук, а после и на небето? Как да се молим простосърдечно и с постоянство, ако основното ни желание е Бог просто да продължи да благославя нашето макар и преходно спокойствие? Ето

¹⁵ Буквален превод от гръцки на двойния определителен член в Откровение 7:14 (бел. авт.), вж. също бележка на стр. 8 (бел. прев.).

защо грабването на Църквата след голямата скръб е толкова немислимо в християнските среди, които спрягат есхатологията си в минало време и проповядват гарантирана сигурност и благополучие тук и сега. Това означава, че за да я има тази победоносна молитва е необходим най-истински и дълбок копнеж и дори жадуване, при което не ни е достатъчно царството да е „сред нас“, а желаем то да се установи в пълнота при славното завръщане на Христос („блажената надежда“ на Църквата). Това е възможно единствено чрез радикално скъсване с твърде модерния ни и твърде западен мироглед и модел на живот, защото даже сред евангелското течение се усеща голяма доза неудобство от „остарелите“ ни „апокалиптични“ разбираня. Но кое би ни подтикнало да закопнеем по действителното и скорошно установяване на царството, особено в молитва?

Като начало ще трябва да ориентираме мислите си повече към Неговата слава, отколкото към себе си. „Никой никога не е намразил своето тяло“, казва Павел. Няма нищо лошо в естественото и правилно желание за лично и социално благоденствие и мир за нашия народ или за семейството ни. Има много и ясни обещания в тази насока. Но това не е най-висшето добро. Дори светът се стреми към това (I Солунци 5:3). Ние сме призвани към нещо по-възвишено. Вярващият е кръстен с Духа, за да споделя желанията и целите на един друг – на Този, който единствен в цялата вселена е напълно прав да търси слава за себе си, защото по-добро от това няма. Трябва да пренасочим мислите и желанията си в тази посока.

Няма по-добро нещо за нас от славата на Бога, независимо от последствията ѝ върху нашите иначе добри и нормални интереси днес. Затова само ако я

вкусим и преживеем лично и душите ни бъдат преобразени от тази гледка, ще бъдем опазени в бурята, която скоро неизбежно ще връхлети върху яростно цивилизацията ни. Именно тази гледка е опазила и самия Него, „който, заради предстоящата Нему радост, издържа кръст...“. Сещам се за стария химн – „реших да не се бавя вече, пленяван от временни радости, неща по-високи, неща по-благородни привлякоха взора ми“.

Дали и за нас тази радост е истински и безрезервно „предстояща“? Ако не е, в никой случай не бива да си въобразяваме, че каквито и да е знания и добри дела, ще са ни достатъчни. Изграждай своята убеденост и увереност въз основа на това, че Бог те е избрал и призовал, но внимавай да не би дръзновението ти да се гради единствено на уредените ти лични „духовни сметки“, защото не това е разбирането и любовта към царството. Старай се по-скоро твоята „пълна вяра“ да произтича от разбирането и любовта ти към Божието царство, не само в настоящия му израз – в сърцето ти, но и в неговата пълнота, т.е. в изпълнението на Божието заветно обещание по цялата земя и пред очите на всичките народи. Вълнува ли ни славата на царството Му или ни интересува единствено как ние лично ще се изправим пред Христовото съдилище? С подобна нагласа делата ни придобиват твърде голямо значение, а теологията ни става егоистична и измества ударението в посока, различна от тази на Писанието – към нас самите. Тъкмо обратното е необходимо – да приемем за свое Божието ревниво желание да изчисти Името си пред очите на целия свят, на тази земя, не заради нас, а заради Името и славата на Този, който ни изкупи. И това трябва да стане тук, на самото местопрестъпление. Тук трябва да бъде спечелена или изгубена

битката, на тази земя, „в присъствието на неприятелите“ Му, колкото и невероятно да изглежда това. На тази земя ще се сбъднат всички обещания за избрания Му народ, който ще застане начело на народите за хиляда години. От това се боят „началствата и властите“.

Копнеем ли и молим ли се за Неговата слава – първо в Църквата, а после и по цялата земя чрез възстановения Израел? Ако виждаме ясно тази слава и тя ни изпълва с радост, ще можем да понесем кръстна скръб, т.е. голямата скръб. Това разбиране ще ни позволи да се молим с молитви, които стигат много високо, и да искаме всичко, което още не се е изпълнило в небесни места (окончателното прогонване на Сатана от Михаил, Откровение 12:7–14) и на земята (края на ислямското господство над Храмовия хълм) да се изпълни и да се премахнат всички пречки пред установяването на царството. Колкото повече разсъждаваме върху това, толкова повече ще разбираме, че една такава молитва, изказана с убеденост и сила, може да ни струва наистина много и ще бъде по силите само на тези, които вярват в „Бога, който възкресява мъртвите“.

Докато мюсюлманите владеят Храмовия хълм и не допускат там евреи, словото на Бога не може да се изпълни и Исус не може да се върне. Ето защо началствата и властите буквално злорадстват, докато на избраното място се издига това чуждо капище и евреите нямат в момента право дори да се приближат. Малцината, които споделяме мнението, че нещо голямо трябва да се случи, за да има промяна, трудно можем да си представим, че такава промяна би била възможна без война и при това – да не дава Господ – не просто местен конфликт, а нова световна война. Не ни е открито точно кое от двете. Можем

да си вадим само частични заключения, но е очевидно, че предстоят катастрофални промени в световен мащаб.

Както за арабите „окупацията“ на евреите е богохулство спрямо Аллах, така и за мен ислямският храм на това свято място е демонично оскърбление спрямо „светия завет“ (Данаил 11:28,30), защото той е разположен върху мястото, на което Бог е избрал да „настани Името си до века“. Църквата, в общия случай, си няма и понятие от този „земен“ аспект на конфликта в „небесни места“, но началствата и властите знаят и се противопоставят на всичко, което би премахнало тази гигантска пречка пред установяването на необходимите условия за завръщането на Христос. Битката е наистина на небесата и запознатите разбират, че нищо не може да подготви необходимите предварителни условия за завръщането на Исус, докато пътят е препречен от тази планина. Готови ли сме тогава, с пълното съзнание, че ще изгубим суетните си удобства, да се молим непоколебимо, едновременно със сърце и ум, да бъде премахната тази планина? Ясно е, че „великата планина“, пред която е бил изправен Зоровавел (Захария 4), препраща към нещо много по-голямо от контекстуалния Вавилон. Става дума за съпротивата на Сатана да бъде възстановен „Домът“ („а Неговият Дом сме ние“), да се сбъднат окончателно и изцяло пророчествата и да се установи Божието царство на земята („под цялото небе“). За това нещо „цялото създание съвкупно въздиша“. Колко повече ние – „с усърдно очакване и ожидане“! „Дойди си Господи Исусе!“ – така се моли само Църквата, която е пресметнала какво ще ѝ струва тази молитва.

АПОСТОЛ(СТВО)?

„Реджи, можеш ли да ми дадеш кратко и ясно определение на думата АПОСТОЛ(ство) без да се изгуби твърде много от смисъла ѝ?“¹⁶

Моделът за истинско апостолство е запечатан веднъж за винаги в Исая 6. Цялата динамика на понятието се съдържа в този текст. Ще я намерите и при сломените дванадесет ученика, при слоения Петър и при слоения Павел. За да могат да бъдат пратени (по смисъла на думата „апостол“ на гръцки, бел. прев.), всички те е трябвало да бъдат първо вътрешно изличени и едва след това възвеличени пред всички. Преобразяването настъпва в някакъв момент на проглеждане (Захария 12:10; Йоан 6:40; II Коринтяни 3:18), което вероятно настъпва след процес на родилни болки и след като бъде унищожена нашата себедостатъчност, която изглежда прави още по-непроницаемо булото на неверие („В родилни болки съм докато се изобрази Христос във вас“). Това е моделът и от това се нуждае най-много Църквата, ако иска да е апостолска. Апостолът е човек, който възплъщава призиванието, което отправя към Църквата като общност, като Тяло, живеещият в нея Апостол и Първосвещеник на нашата вяра (кото впрочем важи в не по-малка степен и за старозаветните апостоли, т.е. пратеници, вж. I Петър 1:11: „...Христовият дух беше в тях“). Също като самото спасение, това призивание и пратеничество не зависи от плътта или от човешка воля (Галатяни 1:12), но е инициатирано от Бога в избрания от Него момент („Но когато Бог... благоволи да ми открие Сина си“ (Гала-

¹⁶ <http://the.mysteryofisrael.org/2007/11/04/defining-the-apostolic/>

тяни 1:15–16). Затова истинското апостолство следва да е нещо повече от обикновена дарба. То е плод от делото на Бога в нас по модела смърт → възкресение, родилни болки → раждане и се основава на едно преобразяващо проглеждане или откровение за Христа, което сломява човешката ни себедостатъчност. Ако не са изпълнени тези условия, то колкото по-способен е даден човек, толкова по-голяма е опасността той да се превърне в лъжеапостол.

СЛАВНОТО ПОМИРЕНИЕ НА ЕВРЕИ И АРАБИ

„Реджи, как разбираш Исаия 19 глава и особено стих 24? Един от вариантите е начело на възстановяването след голямата скръб да бъдат Египет и Асирия, а после и Израел. Или и трите едновременно?“

„И Господ ще разкрие Себе Си, ще се яви и в този ден египтяните ще познаят Господа – ще принасят жертви и приношения и ще дават оброци на Господа, които ще изпълняват, и Господ ще наказва египтяните, ще удря и лекува, и те ще се обърнат към Господа, ще се молят за себе си и ще ги изцели. В този ден ще има широк път от Египет за Асирия и асирийците ще отиват в Египет, а египтяните – в Асирия. И египтяните, и асирийците ще служат на Господа. В този ден Израил ще бъде третият в съюза на Египет и Асирия, на земята ще има благословение. Господ Вседържител ще благослови земята, казвайки: „Благословен да бъде Моят народ – египетският, и асирийците – дело на Моите ръце, и израилтяните – Моето наследство.“ (Исаия 19:21–25).

Какво забележително пророчество наистина!¹⁷ Особено предвид сегашното състояние на нещата. Съвременните нации на територията на древна Асирия са смъртни врагове на Израел. А макар Египет да е в момента по-умерен в политиката си спрямо Израел, там има много радикални крила и трудно ще намерим по-антиционистки от тях в целия арабо-мюсюлмански свят.

¹⁷ <http://the.mysteryofisrael.org/2009/06/06/the-glorious-reconciliation-of-arab-jew/>

Асирия често се среща в съюз с определени народи, известни в миналото със своята „непрекъсната омраза“ спрямо Израел (Псалм 83; Езекиил 35, 38–39; Авдий). Интересното е, че тези територии са днес в сърцето на ислямския свят. Това прави още по-странно отсъствието на Египет от списъка с народи в Езекиил 38:2–7 особено при положение че други народи, на юг от Израел, са посочени поименно сред силите, които го атакуват изненадващо, докато той разчита на някакъв лъжлив мир.

Според мен е безспорно, че десетте народа, над които ще властва Антихрист са сред изброените в Езекиил 38 и съответно мисля, че спокойно можем да приемем, че Египет няма да е сред тези десет народа. Това означава, че Египет няма да участва с военна сила в атаката на Антихрист над Израел. Това е съвсем ясно и поради факта, че Антихрист подчинява Египет много след издигането на мерзостта на запустението в Ерусалим (Данаил 11:31) – някъде към края на голямата скръб (Данаил 11:42). В този смисъл изглежда безспорно, че Египет няма да е сред десетте народа под управлението на Антихрист, които нахлуват в Израел и поставят началото на голямата скръб.

На фона на тези пророчества и на настоящото положение пророчеството в Исаия 19 е още по-забележително с обещанието си за едно окончателно помирение между Яков и Исав. То ще сложи край на една древна вражда, на която е писано да достигне своята връхна точка в спора за Сион¹⁸ (т.е. за Ерусалим и Обещаната земя; Исаия 34:8; Йоил 3:2, Данаил 11:39, Захария 12:2–3), в дните точно преди завръщането на Христос. Това е контекстът на последната скръб и е очевидно, че днешните събития се развиват в тази посока.

¹⁸ Вж. бележка под линия на стр. 4 (бел. прев.).

Въпросното пророчество е съвсем ясно – Египет и Асирия ще посрещнат радостно и заедно с Израел избавлението, което им носи Господният Ден, познат на вярващите в Новия Завет християни като Деня, в който Христос се завръща от небето. Грохотът на Армагедон още няма да е заглъхнал, когато оцелелите сред народите ще смятат за своя чест да помогнат на евреите да се завърнат в земята си след голямата скръб (вж. Исаия 49:22; 60:29; 66:20). Исаия 19 глава е всъщност един вид повторение на случката от Битие 33 глава.

След една безкрайна нощ на борба (утеснението на Яков) с ангела Господен, Яков се отдалечава, накуцвайки (немошен и ранен в бедрото) и среща Исав, своя брат и смъртен враг, който обаче се хвърля на врата му, целува го и плаче. Каква гледка! И така, когато се изчерпят силите му (Второзаконие 32:36; Данаил 12:7), Яков ще открие, че безпощадната омраза на неговия отблъснат и обиден брат също се е изпарила, в деня на славното им помирение в присъствието на Исус Христос.

Изглежда всички народи, които оцелеят след родилните болки на последната скръб ще бъдат принудени да отдадат почит на Израел и да му помогнат да се завърне в Обещаната земя. Когато се „изпълни тайната на Бога“ (Откровение 10:7), вече смирениите нации най-сетне ще разберат защо Израел е бил отведен в плен (вж. Езекиил 39:23). Това пророчество означава, че с настъпването на „великия и бележит Ден Господен“ всичките народи, включително най-непримирите в миналото врагове, доброволно ще се подчинят на цялата Божия воля за Израел.

Но доброволно или не (ако правилно тълкуваме пророчеството и неговия изначален смисъл), изрич-

но е посочено, че Египет е принуден под заплахата от Божие наказание да признае върховната посредническа роля на Израел в хилядолетното царство (вж. Исая 60:12 и Захария 14:17–19). В този смисъл, въпреки масовото приемане на благата вест сред народите и настъпващата у тях огромна промяна, те няма да се новородят така целокупно, както Израел (Исая 59:21, 60:21, Еремия 31:34). Сред тях ще останат гнезда на съпротива. Затова хилядолетното управление на Христос се описва като управление „с желязна тояга“ (Псалм 2), като символ на наложената със сила Божия власт над едно сподадено, но неизцелимо непокорство.

Затова именно мнозина предпочитат да разглеждат това пророчество за Асирия и Египет в Исая 19 като общо описание на универсалното спасение в Христа. Това, разбира се, е възможно, само ако подминем и пренебрегнем безбройните подробни описания в Исая и другите пророци на специалното място и роля на Израел в хилядолетното царство.

Блажени ще бъдат народите, които се покорят доброволно на Божия мъдър избор по благодат. Те ще вкусат от всичката слава, която носи със себе си заветът на благодатта. А които не могат да се зарадват на показаната към Израел милост, сами себе си ще лишат от милост. Защото Бог винаги е подчертавал това, че милостта му е неразривно свързана и зависи от неговия избор по благодат. Съответно, избирането на Израел е било от самото начало запланувано като върховен Божествен отвес. Мерило за човешкото сърце винаги е било отношението, което човек има към нещата, за които Бог ревнува най-силно в своето сърце. Голямата скръб и настъпващото след нея хилядолетно царство ще разкрият всичко това по най-категоричен начин и за всички.

ЧИЯ Е ОБЕЩАНАТА ЗЕМЯ? ИЛИ ПРИТЕЖАВА ЛИ ИЗРАЕЛ ОБЕЩАНАТА ЗЕМЯ „ПО ПРАВО ОТ БОГА“?

„Реджи, някои книги и мисли на Джон Пайпър са ми повлияли много, но може би най-вече идеята, че „Бог се прославя най-много в мен, когато аз съм най-щастлив с Него“. Според Пайпър да обичаш Бога е най-великото удоволствие. Убеден съм, че си запознат с възгледите му, включително и с мнението му, че грабването на Църквата ще настъпи след голямата скръб.

Въпросът ми е свързан с позицията на Пайпър относно Израел. Някой ми прати материал от уебсайта на Ян Меркел *Olive Tree Ministries*. В него се съдържа критика към Пайпър: „Сред всички тези критици се нарежда и един пастор от моя роден град Минеаполис. Става дума за Джон Пайпър, известен автор на много книги и основател на много нови църкви в този район. Неговото отношение е всеизвестно. Той не смята, че евреите имат някакво право да притежават земята си, при положение че не вярват в Христос. В своя проповед през март 2004 г. той заявява, че „обещанията, дадени на Авраам, включително за Обещаната земя, ще бъдат наследени завинаги само от истинския, духовен Израел, а не от един непокорен и невярващ Израел. Ако се родиш евреин, това не те прави наследник на обещанията – нито на Обещаната земя, нито на което и да е друго обещание“.

Нали и двамата сте от Минесота и реших, че можеш да ми помогнеш кой е прав в случая!“

Да, позната ми е позицията на Джон Пайпър и дълбоко ме натъжава фактът, че разглежда така „хазартно“ един въпрос, който ще бъде в центъра на световен конфликт в края на настоящата епоха¹⁹. В своя план Бог е предначертал въпросът за Обещаната земя да повдигне всички други основни въпроси на вярата. Той ще е лакмус за всичките народи и в не по-малка степен – за Църквата в тези народи. Така че това не е някакъв второстепенен въпрос.

В интерес на истината не мисля, че Джон би се изразил в смисъл, че „евреите нямат никакво право да притежават земята си“ (ако трябва да цитирам Ян Меркел). Джон признава като легитимна светската държава Израел и е доволен, че евреите имат свой национален дом, но не смята, че невярващите в Христос евреи могат да претендират, че притежават тази земя „по право от Бога“.

Трябва също да признаем, че Пайпър решително се разграничава от много свои братя калвинисти по въпроса за националното спасение на Израел при завръщането на Христос, като цитира Захария 12:10 и Матей 23:39, а също и Исая 66:8, където това велико събитие е описано по особено впечатляващ начин. Той тълкува правилно и Римляни 11:12 и 11:25–29 относно благодатта, която ще се излее върху Израел. Но докато не се излее тази благодат, той е убеден, че светските и религиозните евреи, които не вярват в Христос, не могат да твърдят, че тази земя е тяхна „по право от Бога“. Това е така и не е така. Зависи какво разбираме под „право“ в случая. Въпросът е кога и на какво основание Бог е дарил тази земя на Израел?

¹⁹ <http://the.mysteryofisrael.org/2010/03/06/israels-divine-right-to-the-land/>

Знаем, че Обещаната земя е била подарена без особена връзка с освещението на народа, тъй като действително оправданияте чрез вяра евреи винаги са били сравнително малко на брой (Библията ги нарича „остатък“). Вярно е също така, че притежаването на тази земя и пребиваването в нея винаги са зависели от спазването на завета. Никога през цялата история на Израел – независимо дали той е бил в тази земя, дали е бил в изгнание или се е завръщал в нея – не са били налице условията той да я притежава завинаги и да живее в нея безопасно. Тези условия няма да бъдат налице, докато не се установи „вечната правда“, която дава обещаният Месия (Данаил 9:24; Еремия 23:5–6).

Наскоро прочетох нещо кратко от Пайпър, в което той доказва как условните и безусловните аспекти на спасението се допълват съвършено, така че едните потвърждават валидността на другите без да си противоречат взаимно²⁰. Това се нарича благодат. За жалост Пайпър изглежда се е оставил настоящото заслепение на Израел да заслепи самия него – съществува огромна разлика между безусловното завещаване на тази земя (Римляни 11:29) и нейното, обвързано с условия, действително наследяване, което ще стане реалност едва в деня, когато върху Израел се излее обещаната му милост. Според него Израел ще притежава Обещаната земя едва след преобразяването си. Ако говорим за трайно и вечно наследство, това е така. Но в такъв случай ще пренебрегнем изградената вековна връзка между Израел и тази земя, вследствие на това, че Бог ги избра и им я подари.

Векове наред Израел живее в подарената им от Бога земя, като над тях непрекъснато тегне опас-

²⁰ Превод на казаното от Пайпър – http://odolam.eu/index.php?option=com_content&view=article&id=83&Itemid=73

ността от изгнание и наказание. Тази земя е все пак „тяхна“, защото тя е „Божия“ (Езекиил 36:5) и Бог я дава комуто иска. Макар и несигурни владетели, евреите винаги са били сигурни притежатели на подарената им веднъж завинаги земя – дори когато са ги отвеждали в плен, новите им владетели е трябвало да се съобразяват със заявеното от Бога заветно право над тази земя и съответно – с волята Му да я даде именно на евреите, въпреки тяхното непокорство към дадения момент. Независимо че заветът с евреите е имал и има своите условия, Обещаната земя не им е подарена въз основа на тяхната правда, а на Божията вечна и безусловна воля. На определеното от Бога време Израел ще получи благодатта, която ще му гарантира вечна праведност и заедно с това – Обещаната земя „във вечно наследство“ след Господния Ден (в хилядолетното царство Бог ще покаже, че обещанията му спрямо тях остават валидни).

Да разгледаме временното владение на Обещаната земя в историята на Израел. Зависело ли е завръщането след 70-годишния вавилонски плен от степента на освещение на Израел? Пророците са били единодушни в това отношение: „*Не*, това *не* е изпълнението на пророчествата! Това *не* е завръщането, което ни дава земята във „вечно владение“! Утеснението на Яков *не* е преминало!“²¹. Едва ли един непоправимо непокорен народ може да спази завета и да се предпази от бъдещи изгнаничества. Но дори и чужденци да са се разпореждали с Обещаната земя, тя винаги е била *дарена* на евреите, тя винаги е била за тях *дар* от Бога. Освен това, твърдението на Пайпър не отговаря на пророчествата, които говорят за спора за Сион²¹ (Исая 34:8; Захария 12:2–3). Позицията на Пайпър не отговаря и на библейското описание на

връзката, която съществува между евреите и Обещаната земя при бъдещото нападение на Антихрист срещу святото място (Исая 63:18; 64:11; Данаил 9:27; 11:31; 12:11; Матей 24:14; II Солунци 2:4).

Интересно е, че в Данаил нападението на Антихрист срещу Ерусалим е описано като война „срещу светия завет“ (Данаил 11:28,30). Но ако Израел вече няма право от Бога над тази земя, защо пророчествата описват последното нашествие в Обещаната земя именно по този начин?

Как да се съгласим с Пайпър като има недвусмислени текстове за Божия гняв над народите, които се осмеляват да атакуват Неговото наследство – Израел, в Неговата земя? Едва ли Бог им се гневи така яростно, понеже Израел е праведен. Напротив, Израел е наказан в „утеснението на Яков“ (Еремия 30:7; Данаил 12:1 срв. с Матей 24:21), тъкмо защото сърцето му е още кораво. Каква ръкавица хвърлят в Божието лице народите, които нахлуват да грабят и плячкосват (Езекиил 38:12), да разпръснат народа Му и да си разделят земята Му (Йоил 3:2; Данаил 11:39; Езекиил 36:5)! Нападението над Божия народ в Божията земя е в Неговите очи върховното предизвикателство, което отприщва гнева Му. Това е моментът, в който Бог заявява, че повече не може да търпи (Езекиил 38:18). Това е великият ден на Всемогъщия Бог (Езекиил 39:8, 22–29; Откровение 16:14–17) и не случайно сцената е Обещаната земя (Данаил 11:40–45). Тогава ще стане ясно за всички, че Бог принуждава народите да признаят, че евреите са свързани с тази земя, независимо че още не са се покаjali.

Правото на евреите да притежават Обещаната земя и Ерусалим ще бъде ябълката на раздора в по-

²¹ Вж. бележка под линия на стр. 4 (бел. прев.).

следните дни, които завършват със „скръб, небивала от началото на създанието“ (Еремия 30:7; Данаил 12:1; Матей 24:21). Колкото повече се изострят обвиненията срещу Израел, толкова по-абсурдно ще звучи за повечето твърдението, че Обещаната земя им принадлежи „по право от Бога“, а Израел сам ще утежнява положението си като се опитва отчаяно да си осигури мир с човешки средства. Върху тях ще се стовари яростта на много народи и по-конкретно на ислямския свят, който храни най-горчива омраза срещу заветното обещание именно този презрян народ да получи тази земя (Псалм 83:1–8; Езекиил 35:5; 36:5; 38:2–3, 5–6).

Според мен Пайпър разклаща това основно твърдение на Писанията – че съществува неразривна връзка между евреите и Обещаната земя. Освен това позицията му създава условия Църквата да проспиратства световен антиционизъм. Протестите срещу „ционистката държава“ не са обикновен протест срещу израелската политика, те са израз на несъгласие с избраничеството на този народ. Новият антиционизъм прикрива стария, но резултатът е един и същ – смърт и кръвопролитие. Всичко се свежда до горчивата завист, която таи неновороденото сърце спрямо Божия суверен избор, който не почива на човешки заслуги.

Невярващите евреи живеят като всички невярващи хора. Време е да свикнем с това! Когато признаваме правото на евреите да притежават Обещаната земя, това не значи, че сме слепи за неправдите, на които те са способни. Да си избран от Бога не те оправдава автоматично. Ние не въздигаме, нито се умиляваме пред всичко еврейско. По-скоро знаем, че както Обещаната земя е наречена „свята“, макар да е още осквернена, така и „естествените кло-

ни“, т.е. целокупният народ, се смятат за „свети“, в смисъл на „отделени за Бога“ (Римляни 11:16), още преди да бъдат осветени чрез вяра. Независимо от повсеместното днес невежество и човешко противопоставяне в целия свят, пророчествата описват как Бог ще изиска от народите да признаят и да се съобразят със Словото Му относно този народ и *тяхната* земя – една земя, която те по никакъв начин не могат сами да опазят, докато не влезе в сила и за тях вечният завет, основан на вечна правда.

ЕСХАТОЛОГИЯТА НА ПЕТОКНИЖИЕТО

„Реджи, пише ли някъде в Петокнижието за Господния Ден? Мисля, че въпросът е повече от интересен.“

Петокнижието (или първите пет книги от Библията) е почвата, в която покълва свързаната със завета есхатология²². По-късно пророците доразвиват всичко подробно около идеята за Господния Ден. Макар да не е изрично назован, Господният Ден със сигурност присъства имплицитно в Петокнижието. Той се предполага и налага от това, което можем да наречем „дилемата на завета“. Петокнижието съдържа един обвързан с условия завет, което налага необходимостта самият Бог да се намеси по свръхестествен начин – едновременно с апокалиптично възмездие и преобразяващо откровение – иначе евреите никога не биха могли да владеят трайно Обещаната земя.

Пророците възприемат Господния Ден като вододел между две епохи. Той окончателно слага край на дългия плен и на безбройните страдания, на които е обречен Израел заради нарушаването на завета (Левит 26; Второзаконие 28–32). Господният Ден е синоним за края на хегемонията на езичниците („времената на езичниците“; вж. Езекиил 30:3 и Лука 21:24), за възстановяването на царството на Израел (Данаил 2:44; Захария 1:17, 2:12; Деяния 1:6; 3:21), за новородението и окончателното завръщане за покаяните се и оцелели в „утеснението на

Яков“ евреи (Исая 59:21,66:8; Еремия 30:7; Езекиил 39:22, 28–29; Данаил 12:1; Захария 12:10; Матей 23:39; Римляни 11:25–26). След ужасни наказания (Езекиил 20:33–34,37) и удивителна благодат и милост, неверието на евреите ще бъде веднъж завинаги победено и този безнадеждно непокорен народ ще „се роди в един ден“ (Исая 66:8; Захария 3:9). Мойсей пророкува, че тази промяна ще настъпи, когато Израел „се намери в скръб... в последните дни“ (Второзаконие 4:30,31).

Господният Ден е разкрит от пророците като бъдещото решение на тежката дилема, до която водят безусловното обещание (дадено на патриарсите) и последвалият обвързан с условия завет (които могат да бъдат изпълнени единствено със сила от Духа). Как иначе този вечно непокорен народ ще наследи завинаги Обещаната земя? Как иначе ще заживее в безопасност един малоброен народ от пастири и селяни, заобиколен от войнолюбиви свръхсили?

С много от думите си Мойсей залага една есхатологичност в завета. Например, на прага на Обещаната земя той заявява, че не вярва Израел да успее да се задържи в нея. „И когато ги сполетят много злини и скърби, тази песен ще говори против тях като свидетел, защото ще бъде в устата на потомството им и няма да бъде забравена. Аз знам какви са техните помисли още отсега, преди да съм ги въвел в страната, за която им се клех.“ (Второзаконие 31:21). „Защото зная, че след смъртта ми със сигурност ще се покварите и отклоните от пътя, който ви завещах и в последните дни ще ви стигнат злините...“ (Второзаконие 31:29).

Мойсей посочва основната причина народът да не остане задълго в Обещаната земя – „...но до този

²² <http://the.mysteryofisrael.org/2010/10/20/the-eschatology-of-the-covenant-in-the-books-of-moses/>

ден Господ не ви даде сърце да разбирате, очи да виждате и уши да чувате“ (Второзаконие 29:4). Тази обреченост се запазва до есхатологичната развързка във Второзаконие 30:6, когато Бог им подарява ново сърце. Ако не настъпи новорождение, неподатливото на промяна човешко естество на практика обрича народа на порочен кръг от наказания и изгнаничество. Ето защо Второзаконие 30:1–6 предугажда сключването на Нов Завет, който ще дари правдата, която Законът изисква, но е безсилен да осигури. Това е задачата на Новия Завет („Аз ще вложа...“, Еремия 31:33, 32:40; Езекиил 11:19; 36:27).

Мойсей пророчески изпреварва Новия Завет, когато казва: „И ще те доведе Господ, твоят Бог, в страната, която са владели твоите предци, и ти ще я владееш. И Той ще ти стори добро и ще те направи по-многоброен от предците ти. Господ, твоят Бог, ще обреже сърцето ти и сърцето на потомството ти, за да обичаш Господа, твоя Бог, с цялото си сърце и с цялата си душа, за да живееш.“ (Второзаконие 30:5–6).

Това е също толкова есхатологично обещание за национално възкресение, колкото всичко, което четем в Езекиил 37 или другаде из пророците. Тези думи описват как Бог облича човека със сила – чрез чудото на новорождението. За да разберем как един Еремия е виждал бъдещия Нов Завет, е необходимо да разберем, че за него този завет трябва да включва действителното и вечно наследяване на Обещаната земя без по-нататъшни опасности и проклетия. Безопасното обитаване в Обещаната земя е неизменна част от „вечния завет на мир“ (Битие 17:7–8; Левит 26:6; Псалм 105:10–11; Исая 54:10; 61:8–9; Еремия 23:6; 32:37, 40–41; Езекиил 34:25,28; 36:27–28; 37:26; 39:28–29; Софония 3:13,20). Затова пророци-

те представят образа на един изцяло праведен народ, до последния човек.

За пълното изпълнение на този завет обаче, не е достатъчно само малка част от народа да получи ново сърце и нов дух (Езекиил 11:19; 36:26), тъй като „остатъкът, избран по благодат“ никога не е успявал да предотврати отстъпленията и изгнаничеството на целия народ. Т.е. докато праведният остатък живее сред море от отстъпници, обещанието за вечно владение на тази земя не може да се изпълни.

Старозаветните светии са били запознати с идеята законът да бъде записан в сърцето (Псалм 37:21; 40:8; 51:10; Исая 51:7) и с това, че Светият Дух може да обитава в човека (Битие 41:38; Изход 28:3; 31:3; 35:21; Числа 14:24; 27:18; Второзаконие 34:9; Псалм 51:10–12; Неемия 9:30; Исая 63:11; Данаил 4:8; 5:11,14; Михей 3:8; I Петрово 1:11), но те са били също така наясно, че само един верен остатък никога няма да бъде достатъчен, за да няма повече изгнание за всички (срв. Еремия, Езекиил, Данаил). Затова именно обещанието се състои във „вечна правда“ (Еремия 32:40; Данаил 9:24) за целия народ (Исая 4:3, 60:21; Еремия 31:34; Езекиил 39:22,28–29) и за всяко тяхно дете (Исая 44:3; 45:25; 54:13; 59:21; 61:9; 65:9,23; 66:22 и др.).

„От този ден и нататък“ (Езекиил 39:22) нито зрънце от семето израилево няма да се отклони от този вечен завет на благодат (Псалм 89:30–31; 32–33,34; Исая 59:21; Еремия 31:34; 32:40). Това ще осигури на всички бъдещи поколения евреи окончателното наследяване на Обещаната земя до края на хилядолетното царство.

В Господния Ден, откровението, на което бе построена Църквата (Матей 16:17–18) ще се изясни и

на покаяния се остатък, когато „избавителят дойде от Сион“ (Исаия 59:16–21; 63:4–5; Захария 12:10; Римляни 11:25–27). Господният Ден настъпва в края на една небивала скръб (Исаия 66:8; Михей 5:3; Еремия 30:7; Данаил 12:1; Матей 24:21,29).

Можем да заключим, че Новият Завет е по същество завет на новородението, сключен далеч преди началото на света в самото сърце на Триединния Бог (Евреи 13:20; Откровение 13:8), но тук – в Еремия – както и в другите пророци, които говорят за „вечен завет“, ударението пада върху това, че един ден вече няма да има само остатък от вярващи сред нация от отстъпници, защото заветът обещава, че „целият Израил ще се спаси“. Това означава, че от Господния Ден нататък (Езекиил 29:22) всеки оцелял след скръбта на ония дни евреин ще бъде свят и достоен да наследи завинаги Обещаната земя. Когато Павел казва, че „целият Израил ще се спаси“ (Римляни 11:26), той има предвид именно тези текстове в Стария Завет.

И тъй като става дума за Божията правда, а не за тяхната собствена, нито един от тях няма да изгуби повече страха от Бога, който сам Бог ще вложи в сърцата им със силата на Духа (Исаия 45:17; 59:21; Еремия 32:40). Такова едно свръхестествено спасение, едновременно на всички оцелели евреи, ще смае народите и ще им покаже, че Бог е способен да изпълни своята „мисия невъзможна“ и да въведе Израел завинаги в обещаната им земя, без всякаква опасност от по-нататъшни наказания и изгнаничество (II Царе 7:10; Еремия 24:6–7; 31:28; 32:41; Амос 9:15; Лука 1:73–75).

Бог никога няма да се откаже от плановете си за своя избран народ, за да не би да излезе, че е бил по-

беден от неверието им (срв. Числа 14:15–21; Второзаконие 32:26–27; Езекиил 36:22–23; 32–36; 39:27; Римляни 9:16). Бог е решен *Той* да победи във вековното си противоборство с евреите преди да настъпи краят на века. „Защото Бог може пак да ги присади“ (Римляни 11:23).

Ако разгледаме отблизо контекста ще видим, че утвърждаването на Нов Завет с Израел като народ, настъпва СЛЕД „времето на утеснението на Яков“ (Еремия 30–31)²³. Мойсей казва също, че Бог неизбежно ще крие лицето си от народа като цяло (Второзаконие 31:17–18; 32:20; Исаия 8:17) до „онзи ден“, до мига, в който Духът се излее върху целия дом Израилев (срв. Езекиил 39:22,28–29 със Захария 12:10).

Но кое гарантира, че Бог ще устои на обещанието си да им даде трайно владение на Обещаната земя? Единствената гаранция е вечната правда на Христос, според написаното – „*Господ* е наша правда“ (Исаия 54:17; Еремия 23:5–6). Само Неговата правда (и никаква човешка праведност) може да изпълни всички изисквания на завета и да гарантира владение на Обещаната земя. Само тя дава също увереност на вярващия в окончателната слава. Това е правдата, разкрита в евангелието (Римляни 1:17). Това е вечната правда, която притежава само Бог (Марк 10:8; Римляни 7:18; 10:3; Филипяни 3:9).

Разкритият от пророците бъдещ Господен Ден

²³ Утеснението на Яков е голямата скръб (или родилните болки на Сион – Еремия 4:31; Михей 4:10), на която слага край Господният Ден (срв. Исаия 13:6–8, 10; 66:8; Михей 5:3, Еремия 30:7, Данаил 12:1; Йоил 2:31; 3:14–15 с Матей 24:29, Деяния 2:20; Откровение 16:14–15). Целта на скръбта е да сломи силата и самонадеяността на блудния син, който му пречат да се върне при Бога (Второзаконие 32:36; Езекиил 20:37; Данаил 12:7).

решава обаче само част от дилемата. Той не посочва на какво легитимно основание праведният ще получи вечен живот и дара на Духа. Върху това хвърля светлина великото откровение за „тайната на благовестието“. А в центъра на тази тайна – че Месия се среща с Израел в две пришествия – стои изкуплението. Това е била вековна тайна (Римляни 16:25–26; Ефесяни 3:5; 6:19; Колосяни 1:26; I Петрово 1:11). „Никой от властниците на тоя век не я е познал, защото ако бяха я познали, не биха разпънали Господа на славата“ (I Коринтяни 2:7–8).

Изкуплението е основата на спасението и в двата завета. Противно на всичко, което са очаквали, Месия идва два пъти – първия път, за да извърши изкупление, а втория – „веднага след скръбта на ония дни“ (Матей 24:29). Макар и изцяло предречена (Исаия 53; 66:7; Михей 5:1, 3–4; Данаил 9:26; Деяния 26:22; Римляни 16:25–26; I Петрово 1:11) тази „тайнствена премъдрост“ – за един разпънат на кръст и възкресен Месия и Господ и за две пришествия – остава тайна, запечатана в пророческите писания (Римляни 16:26) до определеното за разкриването ѝ време.

И така, в ранните си стадии, историята на спасението започва с невъзможността да се съгласува безусловният Божий избор и обещание (Бог се заклева в Себе Си, докато Авраам спи непробудно, вж. Битие 15:12) с добавените по-късно условия, които изискват недостижима за човека праведност, която само Бог може да осигури. Във вековете преди Христос хората са имали смътна идея за начина, по който Бог ще осигури тази правда. Естеството и определящият принцип на тази правда се изясняват напълно с разкриването на тайната на благовестието на апостолите и пророците от ранната църква, след

възкресението на Господ Исус (Марк 8:30; 9:9; Лука 24:21; Деяния 1:6 и 3:21; Ефесяни 3:5).

Но колкото и смътни да са били представите преди времето на Христос, никой никога не е бил праведен без правдата на Божия Син, тъй като във всички епохи Бог винаги е признавал само собствената си правда. И понеже е съвсем ясно, че старозаветните светии са били „живи към Бога“ чрез Духа, можем да заключим, че Бог е вмениявал правдата на Христос на всички, които са били новородени чрез вяра още преди пълното разкриване на „тайната на благовестието“ (Ефесяни 6:19).

Пророците са разбирали необходимостта от новородение, използвайки изрази като „обрязване на сърцето; нов дух вътре във вас; заповеди, написани на сърцето“ и т.н. Те са разбирали също, че ако се новородят само някои от евреите, никога няма да бъдат изпълнени условията за вечното и безопасно владение на Обещаната земя. Такова е невъзможното противоречие, породено от обвързването на едни фантастични обещания с условия, които никой човек не може да изпълни. Пророците са виждали как тези непосилни за човека условия ще бъдат изцяло изпълнени при апокалиптичната намеса на Бога в Господния Ден. Но пророчествата за някакъв ден, в който народът ще бъде новороден и ще свършат времената на езичниците, носят само част от решението на поставената от завета дилема, защото едно такова новородение е невъзможно без изкупление.

Съответно, дилемата бива решена окончателно в разкритата през I в. „тайна на благовестието“ (Римляни 16:25–26; Ефесяни 6:19). А тайната е, че обещанията имат свое сегашно, частично изпълнение и едно бъдещо, пълно изпълнение в Господния Ден (т.

нар. „сбъднатост“ и „несбъднатост“) ²⁴ като се състои в две пришествия на Месия – при първото Новият Завет е приет най-напред от Църквата (която трябва да предизвика благородна завист у Израел – Римляни 11:11, 14, 31) и накрая, при второто пришествие – от каещите се, оцелели израилтяни, в края на голямата скръб.

Така че Петокнижието залага дилемата, която съдържа заветът и която поражда по-късното откровение за Господния Ден, а те от своя страна са последвани от пълното и окончателно разкриване за Христовото изкупление, което Той извършва като се явява на Израел в две пришествия.

Прочее, тайната разкрива двуетапното изпълнение на завета. Църквата вижда ясно първия етап, който е бил неизвестен в древността (Римляни 16:25–26; I Петрово 1:11), но за свое нещастие, тя почти е изгубила представа за втория етап, който проците обаче са виждали съвсем ясно.

Боже, върни ни в контекста на тайната – така славата Ти ще свети още по-силно!

²⁴ Вж. бележка под линия на стр. 9 (бел. прев.).

БОГЪТ, КОЙТО ВЪЗКРЕСЯВА (ИЛИ НАКЪДЕ ВОДИ БОГ ЦЪРКВАТА?)

Непорочното зачатие на Христос означава, че „потомството на жената“ се ражда на този свят без човешко съдействие ²⁵. Същото важи и когато Бог възкресява мъртвите или твори *ex nihilo*, т.е. от нищото. Това е метафоричният език, с който си служи Писанието, за да опише нашето новорождение. Във всички тези примери – създаване, раждане и възкресение – обектът няма активна роля. Той не е субект, а обект на действието. Навсякъде Божието спасение се описва, като суверен акт на Бога, „без дела“, т.е. без чуждо участие.

Делото трябва да е изцяло Божие, защото ако Бог извършва нещо в съдружие с някого, славата няма да е изцяло Негова. Макар спасението да се изработва „в“ човека и да се изявява „чрез“ човека, спасението в никакъв случай не е „от“ човека. Това отличава Христовата вяра от всички други религиозни постановки. Това именно навлича на Павел толкова враждебност – не само от сънародниците му, но и от мнозина в Църквата. Разногласията им не са засягали толкова възвишената христология на Павел, колкото неговата монергистична сотириология ²⁶.

При непорочното зачатие Бог „заобикаля“ естествената човешка плодовитост и този принцип важи за

²⁵ <http://the.mysteryofisrael.org/2014/07/21/where-god-is-taking-the-church/>

²⁶ Думи с гръцки корени, *христология* (учение за естеството на Христос); *монергистична* (само един деен субект) *сотириология* (учение за спасението), т.е. словосъчетанието описва убеждението, според което Бог единствен спасява, неподпомогнат от никого и бидейки едновременно инициатор и извършител на спасението (бел. прев.).

всеки аспект от Божието спасение. Бог най-ревностно следва този модел и твърдо настоява цялата слава да бъде само за Него. Кръстът свидетелства колко отблъскващи са за Бога опитите и претенциите на човек да участва в собственото си възкресение. „И съживи вас, които бяхте мъртви“ (Ефесяни 2:1) означава, че свръхестественият живот от Духа се ражда само в онези, които окончателно са се разделили с идеята сами да си помогнат (нима не пеем „Що спасен‘е мож‘ купи? Само кръвта на Исуса! Не моите дела добри, само кръвта на Исуса!“). Ето защо във всички текстове за обещаното есхатологично спасение на Израел то настъпва едва когато Бог види, че е „изчезнала силата им“ (Второзаконие 32:36; Левит 26:19; Еремия 30:6–7; Данаил 12:7).

Ако този принцип важи за Израел и неговата есхатологична скръб, той е не по-малко валиден и за Църквата. В действителност, това именно прави от църквата Църква! Откровението, което се съдържа в благата вест преобразява вярващия и той получава спасението, обещано за онзи последен Ден неочаквано и далеч преди той да е настъпил. Църквата е по дефиниция пръв плод на бъдещото спасение на Израел. Църквата е Църква, ако е приела Духа, когато Бог е обещал да излее над смирения „остатък Израилев“ в края на голямата скръб.

Може да се каже, че църквата е резултат от „частично сбъдната“ есхатология. Тя *не* е отрицание на есхатологията на Израел, но като народ на Духа, чийто очи са били отворени за Христовата тайна (Марк 4:11; 8:30; 9:9; Римляни 16:25–26; I Коринтяни 2:7–8; Ефесяни 6:19; I Петрово 1:11–12; Откровение 10:7), Църквата се явява пръв плод на хилядолетния Израел. Като „мост между две епохи“, Църквата са онези, които „учат мнозина“ по време

на голямата скръб (Данаил 11:33; 12:3). Но каква трябва да е тогава Църквата? Какво е призвана да покаже тя пред хора и пред ангели преди да настъпи онзи Ден?

Очевидно е, че така наречената църква в „християнския свят“ е далеч от стандартите на Бога за Църква. Бог и днес пита „Къде си?“ и заварва по-голямата част от тази църква гола и сконфузена. Това кара мнозина да се питат какво е Църквата? Къде е тя? Великото ѝ призвание (това, което Бог е заявил, че иска да изяви и изпълни чрез нея) не ѝ оставя друг избор освен да повтои думите на Мария: „Как ще стане това?“.

Вярвам, че Църквата днес може да чуе същото обещание, което е чула и Мария: „...за Бога няма нищо невъзможно“. В известен смисъл сякаш времето се проточва, докато в Църквата не се изработи нещо, което тя никога не би изработила в себе си, ако Бог не я утесни и изпита чрез изпитанието на самия Израел.

Кризата, която очаква Израел, особено що се отнася до завета за Обещаната земя и спора около Ерусалим (Исая 34:8; Захария 12:2), ще бъде повратният момент, в който ще се съсредоточат и решат всички големи въпроси на вярата. С две думи, Бог ще накара народите да Го предизвикат, защото именно нападението им срещу Израел е капката, която прелива чашата на яростта му (Езекиил 38:18; Йоил 3:2). Това е върховното предизвикателство, което отприщва гнева му. Този акт преминава границата, след която няма връщане назад.

Въпросът за Израел ще се превърне в истински лакмус за сърцето и ще раздели не само народите, но и Църквата – освен всичко друго, народът, предизви-

кал тези световни сътресения, в никакъв случай няма да е положително настроен към евангелието! Затова въпросът за Израел ще изпита сърцата на мнозина, най-вече защото този народ – напълно недостоен сам по себе си – е въпреки всичко предопределен да стане праведен народ на предначертаното от Бога време, също както Павел по пътя за Дамаск. В този смисъл позицията на Църквата спрямо Израел наистина разкрива дали тя е разбрала какво представлява милостта, която ѝ е била оказана на самата нея.

И днес съществува една славна Църква, която е истински жива и завинаги скрита с Христа в Бога. Бог е наредил обаче един ден тя да се разкрие и покаже по време на решаващите събития и наказания в голямата скръб. Разбира се, Църквата няма да срещне в последната скръб нищо, което да не е срещала и преди. Това ще е просто кулминацията и върховният израз на нейната вековна борба, която обаче ще постави летвата много високо и така ще се изяви разликата между жито и плевели, даже преди самото завръщане на Христос.

Следователно, сегашното състояние на Църквата не е окончателно. Бог знае как да ни преобрази. „Онзи, който ви призовава е верен и ще извърши това“ (I Солунци 5:24). Алилуя! Този кратък, но толкова наситен със съдържание стих ни казва, че каквото Бог е определил да направи *за* и *в* Своя народ, Той със сигурност ще го извърши. Какво насърчение! Когато си мисля за сегашното състояние на Църквата и, разбира се, за моето собствено състояние, си спомням за думите на Господ към Петър в Йоан 21:18: „Казвам ти самата истина – когато беше помлад, сам се опасваше и ходеше, където поискаше, но когато остарееш, ще протегнеш ръцете си и друг ще те опаше и ще те поведе там, където не искаш“.

Добре тогава, какво не достига, какво е нужно все още на Църквата, за да достигне до определяния си ръст преди края и преди настоящата епоха да отстъпи място на хилядолетната слава? Нужно е силата, която осени Мария, да осени и нас – и нищо по-малко от това. Само тогава „святото онова“, заченото в нас, ще е също толкова свято и необвързано с човешки способности, колкото е било „святото онова“, което Мария е носила в утробата си, т.е. „потомството на жената“, възпътеното Слово и Дух. Знаем също, че тази сила действа, едва когато Бог ни смири чрез вяра, а това смирение се ражда, когато сме изчерпали силите си. Бог има силата да изведе Църквата до тази свята цел.

Когато се проповядва, че Църквата, която е свидетел на Бога и е наречена „стълб и основа на истината“ (I Тимотей 3:15), ще бъде грабната преди голямата скръб, де факто ни се предлага *антикулминация*, нещо по-малко и крайно различно от всичко, което четем в Писанията за кръстния път, по който Бог води своя народ през цялата история на изкуплението („Не трябваше ли Христос да пострада...?“). Страдащите по време на голямата скръб светии никъде не се описват като жертви на Божия гняв, а като жертви на човешко насилие. Някои от тях биват скрити и хранени (Исая 26:20; Откровение 12:6), мнозина остават живи до края, а много други трябва да бъдат убити като част от своето свидетелство за Исус (Откровение 6:10–11).

Можем ли тогава да приемем, че Бог чака Църквата? Или Църквата е тази, която чака Бог да я смири докрай и чрез нея да изяви напълно славата си? Има някаква последователност, разбира се, но Бог не чака нито Църквата да порасне, нито Яков да стане Израел, а самият Той разклаща силно упованието

ни в плътските ни сили, които са покривало за очите ни. Израел доброволно ще се покори на Бога в Деня на Неговата сила и само тогава (Псалм 102:13; 110:3). В това поне сме сигурни – Бог не разчита на човешка помощ (Исаия 59:16; 63:5).

Ако в историята има някаква поука, то тя е, че ако Бог чака Израел, Той би чакал вечно. Естествено, Божият върховен план не освобождава никого от отговорността да дава добър плод, но есхатологията на Израел ни учи, че избраният народ ще откликне и ще се покори, едва когато самият Бог се намеси по най-категоричен начин. „В Деня на твоята сила твоят народ ще бъде готов със свято благоговение“ (Псалм 110:3; Еремия 31:18; Галатяни 1:15). И разбира се този Ден настъпва след наказанието по времето на Антихрист (Исаия 10:5,6; Еремия 30:14).

Няма съмнение, че Църквата вече е постигнала това в някаква степен чрез дара на Духа, иначе нямаше да е Църква. Силата на Петдесетница обаче се изяви посред изпитания и можем да сме сигурни, че Божието намерение – да изяви силата на Христос чрез Църквата – тепърва ще намери своето славно изпълнение в мъченическото свидетелство на едни покорни и обичащи Бога хора, които не бягат от смъртта. Това ще жегне Израел, пораждайки у някои гняв, но у други – ревност и желание да преживеят и те същата близост с Бога (Второзаконие 32:21; Римляни 10:19; 11:11,14). Независимо обаче дали поражда гняв или желание за подражание зрялата Църква винаги е провокация и не оставя никого безучастен.

Точно както потомъкът се яви, когато „се изпълни времето“ (Галатяни 4:4), Бог е определил време за окончателното изпълнение на своите цели за

Църквата и ние вярваме, че това време ще съвпадне с „времето на утеснението на Яков“ (Йоил 2:1–3; Еремия 30:7; Данаил 12:1; Матей 24:21). Нужно е Църквата да разбере кога и какво ще бъде това време на върховно изпитание, какво го отприщва и какви са залозите. Ние вярваме, че това „разбиране“ (Данаил 9:25; 11:33; 12:3,10) има ключово значение, че то ще се окаже безценно и ще преобрази Църквата. Вярваме също, че през първата половина на седемдесетата седмица на Данаил Църквата неизбежно ще бъде принудена да изпълни истински и за последен път ролята си на свидетел и че това неслучайно съвпада с момента, в който Михаил сваля от небето Сатана, поставяйки началото на последната скръб – „малкото време“, което остава на Сатана (Данаил 12:7; Откровение 12:12; 17:10).

Богословски погледнато, както Христос е единичният потомък на жената, така Църквата е нейният многосъставен потомък, чрез Духа на Христос, който открай време е обитавал във всички новородени Божии хора (I Петрово 1:11). Църквата е чудотворно зачената и е плод на Словото (I Петрово 1:23), тя е изразената в много части пълнота на Христос в избраните чрез Духа (Ефесяни 1:23; Колосяни 1:18–19). Всъщност Църквата е също толкова чудотворно зачената и родена, колкото е нейният Господ. Точно като Него, Църквата и всяка нейна жива част, е родена от горе – „не от плътско желание, нито от мъжко желание, но от Бога (Йоан 1:13).

Следователно, ако в Божиите хора имаме възплъщение на Божия живот, мнозина държат да видят осезаеми и подобаващи проявления на този живот, най-често в мощни знамения от Светия Дух. Тук трябва да се пазим от една наистина извратена страна на човешката природа – духа на консуматорство.

С какви мотиви се търсят тези неопровержими доказателства, че Бог наистина работи?

Истинският копнеж по това Бог да се прослави в Църквата ще ни накара да помним, че Бог е смирен и работи тайно сред своя народ. Освен когато наказва, Бог обикновено крие от горделивите своята слава и мощ. За Него е важно именно от Назарет да дойде „нещо добро“ (Йоан 1:46) и славата Му да е скрита под язовски кожи (Изход 25:5). Подобно на Господ и Църквата няма „красота и благообразие“ в очите на света. Нейната красота е скрита и е известна само на Бога и на родените от Него.

Църквата е силна само когато е слаба. Нейната пълнота се състои в това да е изпразнена от самата себе си. Църквата демонстрира мъдростта на кръста, като отхвърля всяка форма на лъжлива сила с примирена вяра в „Бога, който възкресява мъртвите“. Тази вяра не се страхува от никоя земна власт. Тя ни дава свободата да живеем и да умрем. „Ако Синът ви освободи, ще бъдете наистина свободни“ (Йоан 8:36). Истинската свобода е тази на любовта, която прогонва страха (I Йоан 4:18).

Не бива никога да забравяме, че само една усъвършенствана в любов Църква може да посрещне смело смъртта и че именно такава Църква описват апокалиптичните книги на Данаил и Откровение, когато говорят за голямата скръб. Както Исус се е научил на послушание от това, което е пострадал, така и Църквата в последните дни ще се усъвършенства чрез страдания. Това е най-основен принцип на вярата (Деяния 14:22). Да погледнем на Йосиф или на Давид (има ли въобще изключение?), скърбите на Божиите синове потвърждават модела, който Христос – най-възвишеният Син – изпълни съвършено

(„...не трябваше ли Христос да пострада?“). Народът на Израел *трябва* да изгуби и *ще* изгуби силите си преди да му се открие Христос, но това важи в пълна степен и за Църквата. „Дойде време за съд и той започва от Божия дом.“ (I Петрово 4:17).

Възниква въпросът какво смята да направи Бог, за да доведе Църквата до предначертаната за нея пълнота? Как смята да я преобрази, при това не просто отделни нейни членове, а цялата – като Тяло? Как можем да вярваме, че Израел го очакват толкова славни неща след страданията му, а да не вярваме същото и за Църквата?

Ако бях учител и давах на класа си задание, с удоволствие бих прочел след това мислите на всеки един за това как, според Писанията, Бог смята да доведе своята Църква до определената за нея зрялост и есхатологична пълнота преди Израел да бъде присаден обратно.

Трябва да отбележим, че в момента, в който Църквата се прославя, Израел се покаява. Спасението на Израел не настъпва постепенно, то става внезапно, „отведнъж“ и „в един ден“ (Исаия 59:21; 66:8, Езекиил 39:22; Захария 3:9; 12:10; Матей 23:29, Деяния 3:21; Римляни 11:26; Откровение 1:7) и се случва на „определеното време“ (Псалм 102:13; Данаил 9:24; 11:35). Спасението на Израел в Деня Господен може да се сравни с божественото, внезапно „улавяне“ на Павел по пътя за Дамаск.

Не само трябва да разберем, че Израел бива възстановен при завръщането на Христос, но и защо това става *именно тогава!*? Завръщането на Израел в Обещаната земя като изцяло свят народ, облечен в правда, която не е тяхна (Исаия 45:17; 24–25; 54:17; Еремия 23:5–6; Данаил 9:24), е онова задъл-

жително условие, без което не може да се изчисти Божието Име и да се потвърди Словото му (Изход 32:11–13; Второзаконие 7:7–8; 9:5–7, 26–28; Числа 14:13–21; Псалми 106:8; 115:1–2; Езекиил 36:22–23, 32; Еремия 14:21). Бог сам си е поставил невъзможната мисия да въведе веднъж завинаги народа, който Той изведе най-напред от Египет, и не просто да ги въведе в Обещаната земя, но и да им дари вечна правда, която да гарантира, че ще владеят тази земя завинаги.

Това се съдържа в обещанието за Нов Завет, което Бог им дава далеч преди да бъдат присадени езичниците (Исая 27:9; 59:21; Еремия 31:31–34; Римляни 11:25–27). Затова Сатана толкова много се страхува и противи на присаждането на естествените клони (Данаил 12:1,11; Матей 23:39; 24:15–16,21; Деяния 3:21; Римляни 11:25–26; Откровение 12:6,14–15), понеже знае по-добре от Църквата, че тяхното завръщане при пришествието на Христос ще е публичното потвърждение на Божия вечен завет „с тях“ (Римляни 11:27) и ще означава края на времената на езичниците и на властта на Сатана над народите, тъй като завръщането им ще бъде възкресение от мъртвите (Римляни 11:15).

Да не изпусваме и връзката между националното покаяние и новородение на Израел при завръщането на Христос и връзването на Сатана преди хилядолетното царство. Тайната на Бога бива изпълнена при седмата тръба (Исая 27:13; Матей 24:31; I Коринтяни 15:52; Откровение 10:7; 11:15). Когато оцелелите от Израел научават като народ Кого действително са пронизали (Захария 12:10; Матей 23:39; 24:30; Откровение 1:7), те биват събрани от всичките народи (Исая 11:12, 15–16; 27:12–13; Езекиил 39:28–29; Захария 8:7–8, 23; 10:10–11). И

когато заветът бъде публично потвърден пред очите на всичките народи, Бог може да „влезе в почивката си“ в спасението на Израел (Исая 62:1,6–7).

Не е случайно, че с връзването на Сатана (когото Езекиил нарича „херувима засеняващ“ – Езекиил 28:14²⁷) пада и покривалото от очите на всичките народи и мъртвите биват възкресени (Исая 25:7–8; 26:16–21; Данаил 12:1–2). В края на същата тази небивала скръб (Еремия 30:7; Данаил 12:1) родилните болки на Сион завършват с раждането на този народ „в един ден“ (Исая 66:8; Михей 5:3; Езекиил 39:22; Захария 3:9). Но само земният Сион ли е в родилни болки?

Има едно тайнствено и славно преплитане на небесния и земния Сион. Можем да си представим колко объркващо е звучал Исая (66:7–8) с твърдението, че някакво дете ще се роди преди да започнат родилните болки на Сион и че едва след тези родилни болки народът ще се роди „в един ден“. Отговорът идва с разкриването на тайната на Христос (Откровение 12:1–2,5) – спасителят спечелва изкупление преди скръбта, т.е. преди народът да се новороди.

Аналогично, аз вярвам, че ще има още едни родилни болки – тези на Църквата – преди да се изяви тайната на беззаконието при свалянето на Сатана на земята, където той се вселява изцяло и докрай в човека на греха (II Солунци 2:3,7–8). Но преди това да се случи и също както Данаил, който се смирява, измъчва душевно и ходатайства като истински свещеник (Данаил 10:12–13), Църквата трябва да победи в небесни места с родилни болки, подобни на Данаиловите, които да доведат до победата на съ-

²⁷ В НП: „Ти беше пламтящ херувим с разпрострени крила, който възпира“. (бел. прев.)

щия онзи Михаил срещу този, който *възпира* (Данаил 10:13; I Солунци 2:18; II Солунци 2:7).

Според Откровение 12:7–14 Сатана остава в небесни места, докато Михаил не го изгонва оттам насила, което бележи началото на скръбта („времето му е малко“ или три години и половина). Въпреки последствията за земните жители, насилственото прогонване на Сатана е причина за огромна радост на небето (Откровение 12:10). То е защото Божието царство не може да настъпи, докато не бъде разкрита тайната на беззаконието с премахването на този, който възпира. Ако Сатана е този, който възпира, какво именно възпира той? Възпира разкриването на тайната на беззаконието в човека, който е възплъщение на греха и който трябва да се изяви преди пришествието на Исус. Сатана се бои и противопоставя на това с всичките си сили, защото когато бъде свален на земята, дните му са преброени (Откровение 12:12) и започва скръбта.

От Откровение разбираме, че седмият звяр от морето, който получава смъртоносна рана, бива съживен и възлиза от бездната, за да се превърне в осмия звяр, който е вече възплъщение на всички предходни зверове (Откровение 13:1–3; 11:7; 17:8–11). Всичко това накрая се съсредоточава в един човек, в когото трябва да се изяви тайната на беззаконието преди да се върне Христос. Понякога е необходимо да преживеем голяма злина, за да стигнем до голямо благословение. Може да ни е трудно да си представим как това, което е катастрофално за земята е причина за огромна радост на небето, но колкото и парадоксално, това е точно така.

Идеята във всичко това е, че нищо няма да се случи без участието на Църквата. Като някакъв многосъ-

ставен Данаил, Църквата, изоставила всяко упование в човека чрез чашата на страданието, която тя приема да изпие, ще бъде предизвикана да се моли, както Данаил – да дойде царството, което освен че ще сложи край на скръбта на евреите, ще потвърди преди всичко обещанието, което Бог е дал на този народ, и ще изчисти Божието Име по цялата земя! Това означава, че ревността и любовта на Църквата за царство трябва да са достатъчно силни, че да я накарат да се моли усърдно, както Данаил, въпреки че е наясно какво „трябва да дойде първо“. Тогава молитвата „да дойде царството ти, да бъде волята ти, както на земята...“, ще се произнеса с пълното съзнание какво ще ни струва това и гласът ни ще се чува на небето.

Каква е ролята на Църквата и на нейното пророческо свидетелство за Исус в това Израел да се върне при Бога? Какво ще направи Бог, за да порасне тя до определената за нея духовна зрялост и в „злия ден“ да „застане в пролома“ в полза на Израел?

18 януари 2010 г. – продължение и коментари

Бях впечатлен и изненадан от отклика на тези набързо нахвърлени размисли. Двама души ме помолиха да извадя мейл адресите им от моя сравнително скромнен списък с получатели. Други ми писаха, че не са съгласни с едностранчивата ми позиция, която не вземала предвид „участието на човека“. Друг един ми писа в основни линии същото и добави, че нямал време за подобни „странични въпроси“, които ни карат да си пъхаме носа в работи, които Бог не е благоволил да ни открие. Предвид тези неочаквани реакции, но и предвид насърчителните думи на един стар и доверен приятел, започвам да си мисля, че сме се натъкнали на нещо, което може да се окаже по-важно отколкото предполагахме.

Преди години си бях нахвърлил едни бележки, в които извеждах как зад всяко богословие, което отрича Троицата се крие религия, основана на човешки дела. Искане ми се да можех да намеря тези бележки; вярвам, че ми бяха дадени като откровение една сутрин. Но ги поверих на един брат, който ги изгуби. Разбира се, вината е моя за това, че се разделих с тях. Много пъти съм искал Господ да ми върне основната идея в това убедително опровержение на „заслугопоклонството“, което е така присъщо на всички форми на унитарянство – били те юдейски или „християнски“.

Разбира се, евангелските християни приемат възплъщението на Христос, но веднага млъкват щом посочим какво следва от това, че Бог влага във вярващите природа, която по своето естество е еднаква с тази на Христос, макар и да ни е дадена „с мярка“.

Но нали именно това означава да си „в Христа“? Хората не могат да преглътнат, че сме „съработници на Бога“ единствено чрез новия човек в нас, който единствен е способен да сътрудничи на Бога, както Бог иска. Макар да не е „от човека“, Божият живот в сърцето на вярващия е все пак изцяло човешки; това ние наричаме *въплъщение*, а възплъщението означава просто съединяване, което обаче не зависи от каквато и да е естествена способност у човека. Ако трябва да перифразираме Павел – „...горко ми, ако не съдействам на Бога“. А същевременно пита: „...за това дело кой е способен?“ и „...трудих се повече от всички... мога да кажа това без гордост, защото не бях аз“ („...не аз, а Божията благодат в мен...“).

Павел никога не е бил безотговорен, непокорен или лековат, но винаги е бил категорично против „падналият човек“ да има каквато и да е роля, за да

не се получи, както казах, „поделяне на славата“. Затова макар и „тайната на благочестието“ да е несъмнено велика (I Тимотей 3:16), също толкова ясно е, че Божието дело в нас няма нищо общо с каквито и да е човешки усилия.

Павловият монергизъм по отношение на благодатта и новородението е също толкова скандален за днешните евангелски християни, колкото е бил за религиозните среди по онова време. Няма ли обаче опасност да се злоупотреби с това? Има, разбира се. Но ако не срещаме същите възражения, които е срещал Павел, най-вероятно проповядваме нещо, което е повече по вкуса на хората и не ги смущава.

Има неща, по които е невъзможен компромис и едно от тях е, че нашето грешно естество няма никакво участие в делото на Бога в нас. Става дума за първоизточника на правдата, като такава. Колкото и на пръв поглед добри да изглеждат подбудите или делата, ако те не произтичат от новото сърце в нас, те „не заслужават да бъдат прославени от Бога“. Не познавам удобен и приемлив среден път, който да не прави компромис с неща, по които Писанието е безкомпромисно спрямо човека.

В заключение – зависим изцяло от Бога, включително за това да искаме и да можем. Тази истина, повече от всяка друга, ни изпълва със страх от Бога. Макар и днес Бог да работи сред своя народ и понякога това да става наистина „с издигната мишца“, Той е обещал да се прослави съвършено в Църквата и то пред очите на целия свят. Това казват пророчествата. „Цялото създание въздиша“ и ние въздишаме заедно с него. Слава Богу, ако си сред тези, които копнеят по Божията слава в Църквата. Можем с право да кажем, че обещанието му към нас е далеч

по-славно от това, което наблюдаваме днес и можем да сме сигурни, че Бог не се е примирил и няма да остави нещата в настоящия им вид. Това *не* е краят!

Исус пита: „Когато дойде Човешкият Син ще намери ли вяра на земята?“. Той е знаел, че отговорът на въпроса му вече се съдържа в пророчествата (Данаил 11:33; 12:3,10). Но тогава защо го задава? Вярвам, че Исус пита това, защото е знаел колко трудно ще се намери на земята истинска вяра в Бога в дните непосредствено преди изпълнението на окончателния низ от предначертани събития, които ще принудят и предизвикат Църквата да се очисти и извиси. Вярвам, че има срок, до който още можем да градим религиозните си вавилонски кули и че този срок ще свърши, когато свършат и силите ни. Това ще стане, когато вярата постави пред нас въпроси, които надхвърлят възможностите ни и които оптимистичните ни презумпции относно човешката природа не могат да решат. Бог ревнува за славното си Име повече, отколкото можем да си представим.

Надявам се някой ден да мога да отговоря на тези възражения и да дам допълнителни разяснения. Съгласен съм вече публикуваното да остане в този вид, макар че честно казано, не го написах като статия, а по-скоро като призив за дискусия и като покана за размяна на мнения, които да послужат за една по-пълна и по-добре написана статия след време.

19 януари 2010 г. – продължение

„Реджи, възможно ли е човек да ускори „изчерпването на силите си“ в личен план и в живота на Църквата като общност?“

Ако разбирам добре, въпросът е дали можем да преживеем още днес онова, което пророчествата оп-

исват като реалност за Църквата едва в последната скръб. Ако приемем, че силата на Христос се разкрива, когато човек престане да е себедостатъчен, до каква степен това е възможно тук и сега? Отговарям: „Възможно е! И още как!“. Новият Завет разкрива едновременно една настояща изпълнена есхатологичност (или „сбъднатост“) и една бъдеща пълнота, която настъпва накрая – в голямата скръб (или „несбъднатост“).

Съществува един принцип – откровението за Христос е смъртоносен удар по разбиранията ни за човешката природа и това е основополагащ принцип на вярата ни. Затова Павел подчертава ролята на изпитанията в израстването на вярващия в житейска опитност и надежда. Колкото повече отслабват силите ми, толкова по-силен ставам. Пътят на праведните се просветлява, когато погребваме склонността си да разчитаме на себе си.

Колкото по-себедостатъчни сме, толкова по-плътно е покривалото, което пречи на Христос да свети през нас. Именно с тази себедостатъчност се бори непрекъснато Духът във всички истински вярващи. Павел казва: „Даже ние сами приехме, че сме осъдени да умрем – за да не разчитаме на себе си, а на Бога, който възкресява мъртвите“ (II Коринтяни 1:9). Знаем, че на Павел е бил пратен трън в плътта от Сатана, за да го пази от гордост в неговото велико призвание. Очевидно това е било необходимо иначе е можело и да му се спести.

Пак той казва: „Всеки ден умирам“. Отвъд специфичните за всеки вярващ изпитания, отредени от Бога (и които не избираме сами), имаме и заповед грижливо и съвестно да използваме т. нар. проводници на благодатта (Словото, общението с другите

части на Тялото, причастието, добрите дела и подчинението на водителството от Духа). Носенето на кръста, т.е. постоянното умъртвяване на Аза, е ежедневен дълг и побеждава нехайството ни.

В действителност нищо от това, което очакваме като пълнота и съвършенство в Църквата в началото на голямата скръб няма да изскочи от нищото. По своята същност и форма, бъдещото благословение е присъствало във всички истински съживления в историята на Църквата. То обаче ще е уникално в много отношения и затова няма да премине, както всички други съживления преди него.

ДРЕВНОЕВРЕЙСКИТЕ ПРОРОЧЕСТВА И ИСТОРИЯТА

Феноменът на Библейските пророчества дължи своята изключителност на начина, по който онези хора са гледали на човешката история²⁸. Помазанието на пророците им е позволявало да разбират правилно миналото, да разясняват смисъла на настоящето и да предсказват крайната цел на всичко.

От гледна точка на пророците *бъдещето* определя настоящето, а не обратното. Поради това силите, които действат в есхатологичното бъдеще – било за възмездие или спасение – непрекъснато се прокрадват в настоящето и чрез Библейските пророчества човеците виждат предназначаното от Бога бъдеще. Дали за спасение или за възмездие, бъдещето е винаги „скоро“.

Това неизбежно пророческо бъдеще предизвиква съдбовно решение, не обезателно въз основа на хронологична близост, но заради това че всички сме смъртни и непосредствено близо до вечността. Всички сме в непрекъснатата „екзистенциална близост“ до смъртта и съответно до моралните и духовни дилеми, които се съдържат в предназначаното от Бога бъдеще. Затова беззаконието привлича към себе си възмездието на Съдния ден, а правдата – спасението.

[Бележка: Не бива да бъркаме тази наша екзистенциална близост с наистина хронологичното доближаване до края, когато настъпят предречените от Исус (Матей 24) и Павел (II Солунци 2:1–8) конкретни пророчески белези.]

²⁸ <http://the.mysteryofisrael.org/courses/apocalyptic-evangelism-2002/the-hebraic-view-of-prophecy/>

Религията на древния Израел, за разлика от тази на околните му народи, се крепи на един Бог, който се разкрива. Пророците са тези, които разкриват Бога чрез своето тълкуване на историческите събития, което те винаги подчиняват на сключените с Бога заветни отношения, предполагащи редуването на избавление, наказание и възстановяване. Призиванието и избирането на Израел го свързват с Бога в отношения на взаимна вярност и морална отговорност. Затова историческите книги на Исус Навиев, Съдиите и Царете са посочени като „ранните пророци“ в еврейския канон. Авторите на тези книги, подобно на по-късните пророци, са разбирали, че самата история на Израел е откровение за Бога.

Авторите на историческите книги в Стария Завет не са обикновени хронисти, а проследяват откровението, което Бог дава за себе си във и чрез тази история. Затова тя е избирателна в зависимост от това кое представлява откровение и кое – не, в контекста на завета и спасението. И тъй като в историята на спасението, водещият мотив е Божият избор (Римляни 9:11), тази история е преди всичко историята на Израел.

Без пророческия ключ, който ни дава Израел, човешката история остава за нас неразгадаема загадка. Човек е безсилен и повърхностен и това се доказва от неспособността му да откликне на призива на Йехова да познае Бога и да се увери в съществуването му чрез чудото на пророчествата. Бог е определил специално пророчествата за Израел да свидетелстват, че Бог съществува, и да разкриват неговата същност. „Вие свидетелствате за Мен“. Пророчествата са избраното от Бога средство, за да докаже своето съществуване и сила и за да разкрие всичката слава и страшно величие на своето естество, воля и намерения.

В цялата втора половина от книгата на Исая „древните люде“ и тяхната особена роля в историята, като свидетели за Йехова („вие свидетелствате за Мен...“), са представени като единствен ключ към човешката история. Пророчествата доказват чрез Израел, че Бог има своя върховна цел за човешката история. Такъв е избраният от Бога подход и всичката ни апологетика в полза на вярата не може никога да се сравнява с него. Ако искаме да сме свидетели на Бога, който ръководи хода на историята по своята воля и по предопределения от Него план, не можем да подминем свидетелството, което самият Той ни посочва – вечния народ Израел, неговата история и пророчествата за него.

Смисълът и целта на историята и дори на цялото творение се разкриват успоредно с разкриването на Бога, който чрез пророците открива своите планове за един бъдещ завет, с който ще спаси Израел и народите посредством изкупителя Месия („...свидетелството за Исус е духът на пророчеството“ Откровение 19:10). Ако искаме да чуем гласа на Бога в човешката история, трябва да приемем, че най-често Той ни говори в пророческата драма и история на Израел.

Според Библията историческата роля и съдба на отделните народи имат значение единствено, когато са свързани с пророческото бъдеще на Израел. В Новия Завет апостол Павел анализира този мироглед за историята на спасението в писмото си до римляните, глави 9–11. Това обаче съвсем не означава, че Божието провидение и намесата Му в човешката история се ограничава само до това, което е добро за Израел. Макар изборът на Израел да остава централен и двата завета заявяват ясно, че Бог иска да изкупи всичките народи.

Пророците са носили конкретни послания от Бога, по-специално до избрания народ или до околните му народи, често пъти на фона на национални беди. Пророците поставяли диагноза на нацията и определяли истинското ѝ състояние пред Бога, тълкували причините за сполетелите я злини, посочвали и разяснявали Божията воля в съответствие с определящите принципи на завета, увещавали и утешавали оцелелите и предупреждавали закоравелите сърца за идното възмездие в представяния като вечно скорошен Господен Ден.

Бъдещето, към което Бог води всичко, е предрешено и се приближава неумолимо. По какъв начин обаче то ни засяга лично зависи от отговора, който ще дадем днес на разкритото ни в пророците. Затова можем да кажем, че всяко пророчество, било то назидателно или предсказателно, носи нравствения заряд на завета, цели да разкрие мислите на сърцата ни и да ни доведе до покаяние и вяра (като същевременно ни припомни, че тези двете съдържат в себе си обещание и надежда).

Пророците са били пазители на завета, те са изисквали спазването на Закона, отстоявали са изреченото на Гаризим и Гевал правило за благословение и проклятие (Второзаконие 27–28). Те обаче са съзнавали също безсилието на човешката природа, която е неспособна да живее праведно и според изискванията на Закона, и са вместили в острите си изобличения утехата на обещанията и Божията любов, за да предизвикат у слушателите си покаяние, надежда и вяра. На Израел се обещава незабавно избавление от сполетелите го беди, ако послуша пророците, ала окончателното му и вечно изкупление пророците отлагат за Месия, след края на едно небивало изпитание и утеснение – „родилните болки

на Сион“ – което завършва с великия и бележит Ден Господен.

Ако обаче Израел презре и отхвърли Йехова, самият пророчески призив се превръща в знак за това, че Денят Господен е „наближил“ и „бърза към изпълнението си“. Разрушението, което той носи със себе си няма да бъде отложено за далечното бъдеще. Отхвърлянето на пророческия призив предизвиква стоварването на есхатологичните сили върху въпросното поколение, защото този, който е получил голямо просветление носи и голяма отговорност. Върху всяко поколение е възможно да се стовари възмездието, чието окончателно и пълно изпълнение пророчествата оставят за Господния Ден. Аналогично, благословенията, които съпътстват този Ден достигат също до нас далеч преди той да е настъпил чрез присъствието и силата на Светия Дух.

Съществува един модел на редуващи се наказания и милости, като следствие от избирането на Израел и от сключения с него завет. Този модел се повтаря неизменно през вековете. В историята на Израел се забелязват непрекъснато очертанятия на онзи последен Ден, а пророците изглежда са знаели, че този модел ще се повтаря, защото всеки от тях използва почти същия език като своите предшественици, за да отправи предупреждение за някоя непосредствена заплаха, представена като също толкова надвиснала, колкото всички предходни беди, за които са говорили по-ранните пророци, като всички те са предадени с една и съща образност – тази на Деня Господен. Това е т.нар. „близко-далечна перспектива“, каквато имат единствено древноеврейските пророчества.

Независимо колко поколения може да са минали, откакто по-ранните пророци са описали някое

съвременно за тях злощастие с познатата за Деня Господен образност – обещанието Господ да се разправи с враговете на Израел и да върне отведените в плен – някой по-късен пророк без колебание ще използва същия език, за да опише Деня Господен като също толкова близък. Ако никои не чуе предупрежденията на пророка, Йехова се е обвързал да изпълни словото, което е пратил чрез слугата си, и самото слово навлича на слушателите възмездията на Господния Ден. Но горко на пророка, който не е бил пратен от Бога.

Наказанията, които предвещават Деня Господен и които се стоварват върху Израел без обаче да доведат до неговото покаяние, трайно избавление и сигурно владение на Обещаната земя не съдържат пълната мярка на това, което е приготвено за онзи Ден, но в суровите наказания всяко непокорно на Божия глас поколение може да предвкуси Деня Господен. В този смисъл „сбъдването“ на този Ден в робските неволи на Израел през вековете е проекция във времето на силите, които ще кулминират в Деня Господен. Сякаш бъдещето „посяга“ на настоящето и става осезаемо тук и сега.

Следователно пророците, като вдъхновени от Бога тълкуватели на събитията, са ни завещали своето виждане за човешката история, което е изградено върху историческия опит на Израел. Миналото е едновременно модел и предсказание за бъдещето, пророчески еталон, който ни разкрива какво преследва Богът-Спасител в нравствен план във всички минали и бъдещи събития в историята на спасението. Смисълът на Израел е смисълът на историята. Богът на историята, на целия свят и на всичките народи едва ли случайно е избрал да се нарече точно „Богът на Израел“.

Най-сетне, пророците имат разбирането, че Бог е избрал да просвети човечеството, като се разкрие в своите уникални взаимоотношения с Израел. Ще успеем да разберем смисъла и посланието на историята само ако склоним сърцата си и се срещнем с Бога, който се разкрива чрез древните еврейски пророци. Според тях Израел е най-големият урок на историята.

Тогава ще разкрия славата Си между народите и всички народи ще видят Моя съд, който извършвам, и ръката Ми, която слагам върху тях. Така Израилевият дом ще познае от днес и нататък, че Аз съм Господ, техният Бог. А народите ще познаят, че израилтяните са били отведени в плен поради своята поквара. Затова, че са отстъпвали вероломно пред Мене, то Аз скрих от тях Своето лице и ги предадох в ръката на враговете им, и всички паднаха от меч. Поради нечестията им и според престъпленията им сторих им това и скрих лицето Си от тях. Затова така казва Господ Бог: „Сега ще върна Яков от плен, ще се смиля над целия Израилев дом, но и ще бъда ревностен за свящото Си име. И някои ще почувстват своето безчестие и своето вероломство, които са извършили пред Мене, когато ще живеят в своята страна безопасно и никои няма да ги заплашва, когато ги върна изсред народите и ги събера от земите на враговете им, и проявя своята святост чрез тях пред очите на много народи. И ще познаят, че Аз съм Господ, техният Бог, тъй като, след като ги направих да отидат в плен между народите, отново ще ги събера в страната им. И никои от тях вече няма да остава там в плен. И няма да скривам лицето Си от тях повече, защото ще излея Своя Дух върху Израилевия дом“, казва Господ Бог.

(Езекиил 39:21–29)

ЗА ЛЮБОВТА МИ КЪМ ПРОРОЧЕСТВАТА (НАКРАТКО)

Почти всичко, което по-късно щеше да се превърне в мое убеждение относно съдбините на Израел, го открих докато отчаяно търсех отговор на въпроса защо Господ Исус не се е върнал, при положение че самият Той сякаш е очаквал да се завърне в своето поколение (Матей 24:34; Марк 13:30)²⁹. Тази мисъл не ме оставяше на мира. Знаех, че Исус не може да бърка. Намерих отговора, и заедно с него свършен мир, когато прочетох II Солунци 2 глава. Там става ясно защо Исус не се е завърнал още. Точно както Исус е дошъл на предначертаното време, за да изпълни в себе си това, което Павел нарича „тайната на благочестието“ (I Тимотей 3:16), точно така някой ден ще дойде друг един (на предначертаното за него време), за да се изпълни в него „тайната на беззаконието“ (II Солунци 2:7). По някаква причина това трябва да се случи преди да се върне Исус. Още тогава подозирах, че Божият план и всеобхватната „тайна на Бога“ (Откровение 10:7) се опира на тези две изпълнения на двете потомства, за които се говори в Битие 3:15.

По-късно научих, че думата, която използва Исус за „поколение“ има много значения и съответно, че говори за дълготрайно предразположение на духа у евреите до самия край (Матей 23:30–39; Деяния 7:51) – за тяхното непокорство, което ще бъде пречупено едва в някакво окончателно, велико изпитание (Второзаконие 32:36; Данаил 12:7). Разбира се има и други начини да се разбере казаното от Исус, като например, че поколението съвременник на очевидните белези на свършека няма да премине, докато

²⁹ <http://the.mysteryofisrael.org/2011/07/13/my-love-of-prophecy/>

той не настъпи. Това странно изказване е объркало не един и двама и безброй невярващи са злоупотребявали с него, тъй като е очевидно, че Исус не се е завърнал в своето поколение. Също е ясно, че неговото поколение не е избягнало суровото наказание, което се е стоварило върху Ерусалим, макар някои от думите на Исус да не са се изпълнили – очевидно с идеята, че е говорил и за едно окончателно и пълно изпълнение в бъдеще.

Така или иначе, когато забелязах, че Исус заръчва на учениците си да четат и разбират пророк Данаил, пророчествата действително ми проговориха. Радвам се, че не приех думите на Исус – „който чете, нека разбира“, както са ги приели доста преводачи – като напътствие от Матей. Напротив, това *в никакъв случай* не са вметнати от Матей думи, а съвет на самия Исус към учениците му, да четат и разбират какво е казал Данаил за описваното от Исус събитие. Той естествено е знаел, че ако го послушат, ще научат повече за това събитие – какво води до него и какво следва от него – и това ще им помогне да разберат отговора на въпроса, който му задават: „... какъв ще е белегът за твоето пришествие и за свършека на века?“. Не е случайно, че в книга Данаил се говори толкова често за „разбиране“. С две думи, това мое почти детско послушание на ясното напътствие на Исус (да чета и разбирам Данаил) залегна в основата на убежденията ми за Израел и последните времена. Тогава и се превърнах в това, което амилениалисти и претеристи наричат „футурист“ :-).

След това забелязах една нишка, която се проточва в целия Стар Завет. Всички текстове сочат към някакъв бъдещ „Ден Господен“, който абсолютно винаги се свързва с конфликт в последните дни, като в центъра на този конфликт очевидно стои един

съвсем буквален Ерусалим. Затова и конфликтът е наричан „спорът за Сион“³⁰. Фактът, че Храмът и Ерусалим лежат в руини и там не живеят почти никакви евреи в продължение на толкова много векове обяснява донякъде защо Църквата е била склонна да не тълкува пророчествата буквално. Винаги обаче е имало и хора, които не са преставали да очакват завръщането на евреите в състояние на неверие, за да стане възможно изпълнението на пророчествата за едно бъдещо опустошение на един буквален, населен с евреи Ерусалим.

Когато започнах да изследвам есхатологията, бях впечатлен колко често пророците представят събитията, отвеждащи до Деня Господен в заветен контекст. Пророците винаги описват всичко като заветен спор, който засяга не просто вековния народ-изгнаник, но и една съвсем буквална земя и един съвсем буквален град (Езекиил 39:22–29).

Видях как тази добре известна част от надеждата на Израел всъщност е засенчила и изкривила в тях по-широката перспектива, която въпреки всичко винаги е била съвсем ясно предсказана в старозаветните пророци (Деяния 26:22; Римляни 16:25–26). Видях, че често срещаният в Стария Завет „Ден Господен“ винаги се явява като фон и контекст за тайната или загадката на благовестието. Разкриването на тайната става директно с помощта на пророческите писания от Стария Завет (Римляни 16:26), но едва след първото идване на Христос става ясно, че идванията са две и че между тях се крие дълга епоха. Никой не е можел да различи две отделни идвания преди да настъпи определеният за това различаване момент (I Петрово 1:11–12). Стигнах до убеждението, че тази тайна е акт в две действия – при първото

³⁰ Вж. бележка под линия на стр. 4 (бел. прев.).

в нея се препъва Израел, а при второто вече ще бъдат изпитани всички не-евреи и най-напред Църквата (I Петрово 4:17). Това именно се случва днес.

Веднъж видял връзката между голямата скръб и завръщането на Христос и тази между последния звяр, от една страна, и християните и невярващите евреи, от друга, лесно разбрах, че скръбта не е предназначена единствено за пречистването на Църквата, но че тя е и моментът, в който евреите се завръщат от вековното си изгнаничество, причина за което е била тяхната слепота за евангелието. Те няма да останат завинаги „врагове за наша полза“ (Римляни 11:28). Една трета от тях оцеляват и биват новородени в един единствен ден (Исаия 66:8; Езекиил 39:22, Захария 3:9, 12:10; 13:8–9). Къде остана обаче онзи велик Ден Господен, който е „веднага след скръбта на ония дни“ (срв. Матей 24:29 и Деяния 2:20)? Дали не трябва свързаните с „онзи ден“ безброй обещания в еврейските пророци да се тълкуват вече само „духовно“? Дали не трябва изливането на Духа да се възприема като тяхното единствено и окончателно изпълнение? Или те твърдо остават част от Божия план да върне един дълбоко смирен народ обратно във „връзките на завета“ (Езекиил 20:37)? Какво се е променило?

От една страна, разкриването на тайната на благовестието *не е променило* с нищо обещанията в Стария Завет и със сигурност *не е отменило* нито едно от тях. Един ден, в края на голямата скръб, Христос ще се яви на своите отчуждени братя евреи (Еремия 30:7, Данаил 12:1, Михей 5:3, Захария 12:10; Матей 23:39, Откровение 1:7).

От друга страна обаче нищо не е както преди. Първата Църква се наслаждава изведнъж на неопи-

суема слава и пред очите ѝ се разкрива гледка, която е далеч по-велика от всички дотогавашни разбирания и очаквания. Неслучайно Павел казва, че „каквото око не е виждало и каквото ухо не е чувало...“.

Евангелието разкрива слава, която превъзхожда надеждите и на най-посветените светии в Стария Завет – неща, толкова славни, че и ангелите не познават, но желаят да надникнат в тях (I Петрово 1:12). Петър ни казва, че чрез тези „възвишени обещания, станахме съпричастни на Божествената природа“ (II Петрово 1:4). Тази гледка преобразява (Римляни 11:33–36, II Коринтяни 3:18). Не е достатъчно да схванем фактите. Нужна ни е и славата.

КАКВО ПО-НЕБЕСНО ОТ ТОВА?

„Реджи, ако някъде си писал за това преди, се извинявам. Можеш спокойно да ми препоръчаш някоя твоя статия, в която вече си говорил за това. Снощи в моята църква имаше гост-лектор, един над 90-годишен истински Божий мъж, който обаче вярва в грабването преди голямата скръб. Той се спря по-специално на Евреи 11:8–16:

С вяра Авраам послуша, когато бе повикан да излезе и да отиде на едно място, което щеше да получи в наследство, и излезе без да знае къде отива. С вяра се засели в обещаната земя като в чужда, и живееше в шатри, както и Исаак и Яков, наследниците заедно с него на същото обещание. Защото очакваше града, който има вечни основи, на който архитект и строител е Бог. С вяра и сама Сара доби сила да зачне в преминала възраст, понеже счете за верен Този, Който се бе обещал. Затова само от един човек, и той замъртъвял, се народи множество, колкото небесните звезди и като крайморския пясък, който не може да се изброи. Всички тия умряха във вяра, тъй като не бяха получили изпълнението на обещанията; но ги видяха и поздравиха отдалеч, като изповядаха, че са чужденци и пришелци на земята. А ония, които говорят така, явно показват, че търсят свое отечество; и ако наистина, така говорейки, са имали в ума си онова отечество, от което бяха излезли, намерили биха случай да се върнат. Но на дело желаят едно по-добро отечество, сиреч, небесното; затова Бог не се срамува от тях да се нарече техен Бог, защото им е приготвил град.

Според него този текст разкрива, че Авраам е очаквал Божиите обещания да се изпълнят в Христос и

в небесния Ерусалим. Мисля, че е разумно да кажем, че Авраам е гледал „всеобхватно“. В Йоан 8:56 самият Исус казва: „Авраам видя моя ден и се зарадва“. Но разумно ли е да заключим, че за Авраам цялостното изпълнение на Божието слово за Обещаната земя се е отнасяло за едно „небесно отечество“, както би могло да се тълкува от текста в Евреи 11:16? Прощавай, че така за миг се връщам в изходна позиция, но ми е много трудно да си представя, че Авраам говори за „небесно отечество“ в Битие 15:8, когато пита Бог: „Господи по какво да позная, че ще наследя тази земя?“. После пък, в Битие 15:18, когато Бог говори за „тази земя“, Той определя границите ѝ доста подробно. Изглежда съвсем ясно, че обещанието е включвало най-малкото и физическата земя.“

Когато съгласуваме тези стихове с Евреи 11:10, слагаме ли знак на равенство между „града с вечни основи“ и земния Ерусалим? В такъв случай как приемаме израза „небесно отечество“ в стих 16, който изглежда се отнася съвсем изрично до небесния Ерусалим от книга Откровение?

Има ли нещо „по-небесно“ от това всичките жители на една страна да са победители над смъртта и наследството им да е самият Бог?

И къде е противоречието, ако това се изпълни в една буквална земя, наследена „завинаги“?

Макар и постъпателно да ни се е открило, че един ден Обещаната земя ще бъде заменена с ново небе и нова земя, това не прави Хилядолетното царство на Христос на земята или обещанието за вечно притежание на Обещаната земя по-малко небесни. Авраам е можел да смята обещанието за „небесно“ и без

да е бил наясно с разграничението, което бива разкрито ясно едва в Откровение 20–23. Несъмнено е поучително обаче, как думите в посланието към евреите забележително съвпадат по дух с по-подробното откровение, което Йоан записва няколко години по-късно на о. Патмос.

Авраам достатъчно добре е разбирал надеждата си като изцяло небесна, в смисъл на свръхестествена и вечна, превъзхождаща всички настоящи ограничения. Дори когато Павел казва „на небесата“ (2 Коринтяни 5:1), той не го противопоставя на някакво физическо място на земята. С това са съгласни дори тези, които отричат Хилядолетното царство, понеже дори те признават, че един ден ще има ново небе и нова земя. Така че даже израз като „здание на небесата, дом неръкотворен, вечен“ не може да бъде противопоставен и да се използва като аргумент срещу съществуването на една действителна terra firma, била тя и „новата“ земя от Откровение 21:1. Нали ме следиш?

Прочее, не е необходимо да предпоставяме, че Авраам е разбирал разликата между Хилядолетното царство и вечността, за да е смятал обещаното му наследство за небесно. И аз като теб мисля, че не е виждал различието, описано в Откровение 20–21. И да го е виждал, това със сигурност не е засвидетелствано. Но дори и така, на потомството му се обещава да притежава вечно една земя и на всички тях и на потомците им подир тях е обещано съвършено общение с Бога – къде има по-небесно от това?

Мисля, че въвеждаме разграничения между земното и небесното, които никога не са съществували в съзнанието на древните евреи. Когато авторът на посланието до евреите (за мен това е Павел) говори

за земното, той отнася това за плътското и светското, а не за осезаемото, материално и „добро“ творение на Бога, което е било покварено от греха и смъртта. Ако премахнем греха и смъртта и направим наследството нетленно и вечно, получаваме нещо небесно.

ХУМАНИЗМА НА ИЗРАЕЛ (И НАШИЯ ХУМАНИЗЪМ)

Няма нищо ново в това генерал от IDF да заяви, че въоръжените сили на Израел са достатъчна гаранция да няма „никога повече“ Холокост³¹. Няма как да не усетим обаче горчивата ирония с пророчески тонове, когато същият генерал несъзнателно формулира своето зле орисано обещание с думи от Библията („...ни едно оръжие, скроено против тебе не ще успее...“ – Исая 54:17). Именно този дълбок хуманизъм, бил той религиозен или светски, който в никакъв случай не е характерен само за Израел, обрича избрания народ на все нови и нови беди, защото той е призван от Бога към нещо съвсем различно.

Исая посочва като причина за непрекъснатите проблеми на Израел неговата неспособност да каже, че няма надежда (Исая 57:10). Есхатологичните метафори за „раждане“ и „възкресение“ ще се съднат едва „когато изчезне силата им“ (Второзаконие 32:36; Псалм 102:13, 17, 19–20; Данаил 12:7). Това именно цели „утеснението на Яков“ и ако Църквата не познава този принцип от личен опит, тя няма да може да помогне на Израел в онзи съдбовен час, а впрочем и в никой друг. Днес най-много се нуждаем от Църква, която да знае от опит, че нейният Бог е „Богът, който възкресява мъртвите“. Само това кара безплодните утробы да раждат и мъртвите да се изправят и да живеят за Бога.

В своето верую можем да се придържаме към всичко, което ни е открито в Новия Завет, но същ-

---

³¹ Коментар в лична кореспонденция по повод статията на адрес: <http://www.israelnationalnews.com/News/News.aspx/166910#>. UWRtKr81ZSU (бел. прев.)

ността на това, което Павел нарича тайната на вярата, се съдържа именно в този принцип. Мнозина знаят символ-веруюто, но не и тайната на вярата и съответно – Бога на вярата. Това е и смисълът на порицанието, което Исус отправя към Никодим. Фарисеят Никодим не е разполагал с конкретен стих, в който да се казва, че човек трябва да се роди отново, но Исус е очаквал този „Израилев учител“ да разсъди, че ако целият народ е мъртъв, докато не се новороди от Божия Дух, то това важи в пълна степен и за отделния човек! Ако целият народ ще бъде новороден в един ден, след едни последни родилни болки, и ако целият народ бъде поръсен с чиста вода, след едно последно, смъртно изпитание, може ли нещата да стоят по-различно за отделния човек?

Независимо дали говорим за цял народ или за отделния човек, никой не познава Бога истински, докато не Го познае от личен опит като „Бога, който възкресява мъртвите“. Докато Божието царство не приеме лично измерение и не бъде преживяно в истинско духовно новораждане и възкресение нито народът, нито отделният човек е застрахован срещу проклятието, което носи грехът. Няма значение дали тази опитност ще бъде породена от Писанията или от лично изпитание – подобно възкресение или духовно новораждане е възможно единствено след криза, в която се намесва животворящото Слово, тъй като истинско и необратимо възкресение настъпва едва тогава, когато привършат нашите сили и когато се простим с вярата си в човешките способности. Ако се опитаме да опростим или преиначим този модел, ще се отклоним опасно от онова, което трябва да ни донесе слава (Римляни 3:23).

Затова Христос е изпълнение и цел на Закона – защото Законът бе даден не за да укрепи вярата

ни в човешките способности (т.е. за да бъдем хуманисти), а за да развенчае всяка илюзия за нашите способности и съответно всеки повод за гордост. Христос изпълнява целта на Закона, именно с това, че ни се открива едва след свличането на покривалото, т.е. когато вече сме изчерпили своите сили.

Следователно, въпросът не е в това доколко в съвременната държава Израел се изпълняват чудни пророчества. На това всички отговаряме, че такива се изпълняват и то „много и във всяко отношение“! По-същественният въпрос е какво трябва да се случи, за да се прекърши и сломи веднъж завинаги безкрайната жилавост на хуманизма. Бог воюва с хуманизма повече отколкото с всеки друг грях и щом казва, че няма да го търпи вечно в своя избран народ, Той няма да го търпи и в Църквата Си. Затова Божият съд трябва да започне от Неговия дом (I Петрово 4:17).

СЪДЪРЖАНИЕ

За ползата от есхатологията	3
Ерусалим и правдата от Бога	9
Нов и вечен Завет	16
Колко скоро?	22
Тогава как да се молим?	33
Апостол(ство)?	39
Славното помирение на евреи и араби	41
Чия е Обещаната земя? Или притежава ли Израел Обещаната земя „по право от Бога“?	45
Есхатологията на Петокнижието	52
Богът, който възкресява (или накъде води Бог църквата?)	61
Древноеврейските пророчества и историята.....	79
За любовта ми към пророчествата (накратко).....	86
Какво по-небесно от това?	91
Хуманизма на Израел (и нашия хуманизъм).....	95